ڕۆژنامەی (سەکۆ)
چۆن سەریهەڵداو چۆن لەکار کەوت؟

سەکۆ

Nr. 1 Nov. 1996

ژمارە 1 نۆڤەمبەری 1996

کوردەکانی بەرلینیش پێویستییان بە ڕۆژنامەیەکی کوردی هەیە !

دیدی سەکۆ

د. جەمال نەبەز چەند نامەیەک

هـەبوونی پانتاییـەکی فـراوان لـەئازادیو دەسـتەبەر بـوونی ئامێرەکـانی چـاپ و بلاۆکردنـەوەو بنکـەکانی فۆتۆکـۆپی کـردن، لەئەورووپادا، هۆکارێکی سەرەکین بۆ زۆر بـوون و بـەربلاۆی گۆڤـارو ڕۆژنامـەو بلاۆکـراوە کوردییـەکان، لەدەرەوەی ولاتدا.

هەر لەم ڕوانگەی سەرەوە، وێڕای بوونی بۆشاییەکی گـەورە لـەبواری ڕۆژنامەو گۆڤاری کـوردی لەشـاری (بەرلین)ی ئەڵمانیادا، کە ڕووەندێکی

زۆری کورد لەم شارەدا نیشتەجێن، کە بەمەزەندە خۆی لەپەنجا هەزار کەس دەدات، هۆکارێکی تری پێویست بوونی ڕۆژنامەیەکی کوردی بوو لەم شارەدا.. لەم پێناوەدا، هەردوو برای بەڕێزم (پێشڕەوی سەید برایمی بەرزنجیو عەبدولموئمین دەشتی)، شانی خۆیان دایە بەر ئەم کارەو توانیان یەکەم ژمارەی ڕۆژنامەیەکی (مانگانە)، بەشێوەیەکی سادەو هەژارانە، بەناوی (سەکۆ)، دەربکەن..

سەکۆ، سەرەڕای سادەو ساکاری لەبواری هونەری ڕۆژنامەگەرییەوە (بەتایبەتیش تا ژمارە ٢٨)ی، توانیوویەتی کەلێنێکی گەورە پڕ بکاتەوەو ببێتە پردێك بۆ یەکتر دۆزینەوەی نووسەرانی تاراوگەو، ئالوگۆڕکردنی بیروڕاکانیان.. چەند دەنگێکی تازەش لەسەر بلندگۆی ئەم سەکۆیە پێگەیشتن و توانییان بوونی خۆیان بسەلمێنن.... سەکۆ، لەم تاراوگەو ئاوارەیيو نامۆ بوونەدا، ببووە کلاوڕۆژنەیەك بۆ ڕووناکيو درزێك بۆ هەناسەدان.. لەکاتێکدا سەکۆ هاتە مەیدانەوە، کە بارودۆخی ناوەوەی کوردستان لەگەرمەی ڕووداوو شەڕو پێکداداندا بوو و تاکە هەواڵێك بەزەحمەت دەگەیشتە خەڵکە تەریوەکان. هەردوو کەناڵە کوردییەکەی باشووری کوردستان، بوونیان نەبوو. تەلەفۆن و پەیوەندی کردن بەکوردستانەوە زۆر زەحمەت بوو، یان هەبوو بەڵام ئەوەندە گران بوو، کەم کەس بۆی دەکرا بتوانێت مانگانە پەیوەندی بەکەس و کارەوە بکات.. وێڕای ئەمانەش، ئامێرەکانی ئەنتەرنێت و پۆستی ئەلکترۆنی لەدەرەوەدا، کەم کەس هەیبوو و لەکوردستانیشدا هەر نەبوو هەموو ئەمانە، گرنگییەکی بەرچاویان بەبلاوکراوە کوردییەکان، بەتایبەتیش سەکۆ بەخشيو زۆر هەواڵ و پسکە پسکی کوردستانمان، لەم چاوگەیەوە دەست دەکەوت.

دەتوانین سەکۆ بەرێك و پێکترین بلاوکراوەی مانگانە لەبارەی کاتی دەرچوون و تەمەن درێژيو قەبارەوە، لەئەڵمانیاو لەشاری بەرلین، لەقەڵەم بدەین.. بەڵام مخابن،

لەدوا ژمارەکانیدا، گرفتی پارەو نەبوونی کادیر تەنگی پێهەڵچنیو وایکرد، (پێشڕەو)ی سەرپەرشتکار، بۆ یەکەم جارو لەژمارە (٤٣)دا دەنگ هەڵبڕێو بڵێت: (.. ئێستا لێرە لەبەرلین ئەوە ماوەی چوار ساڵە خەریکی دەرکردنی سەکۆم ئەو کاتەی ڕزگاریمان -ڕزگاری: ئۆرگانی ناوەندی یەکێتی شۆڕشگێڕانی کوردستان لەشاخ بوو. ئیسماعیل- دەردەکرد وەزعمان زۆر باشتر بوو، هەرچەند ڕۆژانە بۆردومانی فڕۆکەو تۆپمان لەسەر بوو.. لەسەردەمی سەکۆدا زۆربەی کارەکانی کەوتۆتە ئەستۆی خۆمەوەو گرفتەکانیشی گەیشتۆتە گیرفان و باخەڵمەوە... (ڕزگاری) شاخ و پێشمەرگایەتی، ئەرکی خەبات و تێکۆشان بوو، کەچی نازانم (سەکۆ)ی ئەوروپا چ ڕۆڵێکی دەبێ؟!)

ئیدی لەم ژمارە بەدواوە، سەکۆ کەوتە دواکەوتن و خێشە خێش، نەیتوانی مانگانە بەشێوەیەکی ڕێك و پێك بگاتە دەست خوێنەرانیو نیشانەی ئەوەی لێ بەدی دەکرا، کە بەیەکجاری لەکار بکەوێت. لەدوا ژمارەیدا، کەژمارەی ماڵئاوایی بوو، لەلاپەڕەی یەکەمیدا، لاپەڕەی یەکەمی هەر (٤٩) ژمارەکەی پێشووی بەبچووککراوی بلاو کردەوەو سەرپەرشتکار لە (سەکۆمان)دا گوتی: (سەکۆ لەوانەیە وەك هیچ بلاوکراوەیەکی کوردی نەبێ، چونکە ئەو مانگنامەیەی کەماوەی پێنج ساڵە دەردەچێ ئەرکی سەرەکی لەسەر شانی تاکە کەسێك بووە بەتایبەتی لەدوای ژمارە (٢٩)ەوە.. ساتەکانی کارکردن لەسەکۆدا تاگەیاندنی بەچاپخانەو دابەشکردن و پۆست کردنی، ساتی ئاسایی نەبوون.. بەڵکو ساتی قەرەباڵغیو ئاپۆڕەی کاغەزو وتار نووسین و ناڵەی کۆمپیوتەرو خڕەی سکێنەرو گرمەی پرنتەرو تەقەی تایپ کردن و کۆکردنەوەی زانیاریو گوڵبژێری بەرهەمەکان بوو... لەهەمووی کات قوندەرو بێ ڕەزا کاتەکانی تایپ کردن بوو.. دوا بەدوای ئەوە مۆنتاژو

SEKO Unabhängige kurdische Monatszeitung 4. Jahrgang Nr. 41 März 2000

Kurdistan

KURD SAT

ڕێکخـــستنی لاپـــەڕەکانی... لێتـــان ناشارمەوە هەموو ژمارەیەك تۆبەیـەکم دەکرد، بەلاّم کـورد گوتـەنی: تۆبـەی گورگ مەرگە! ئیتر قـسەیەکی خێـری ئێـــوەو مـــەدح و ســـەنایەکی ولاّت قورمیـــشی دەکردمـــەوە...). نـــاوبراو، لەســـەر گرفـــت و کێـــشەکان، زێـــتر دەوەستێت و هۆیـەکانی دەرنەچـوون و دواکەوتنی دەستنیشان دەکات، لەگـەلّ ئەوەشـدا، بـەلّێن بەخوێنـەران دەدات (تـالێرە بم سـەکۆ بـەکوێرەوەری هـەر دەردەکەم، گەر لێرەش نەبووم، ئەوە داوای لێبووردن دەکـەم... بـەو هیوایـەی داوی تەحەمول و ئارام بەم زوانە نەپچڕێ..!!)

دیارە پاش دەرچوونی ئەو ژمارەو تۆمارکردنی ئەو گرفتانە، سەکۆ لەکار وەستاو، کاك (پێشڕەو)یش بەرەو ولاّت گەڕایەوە...

لەبەر گرنگی سەکۆ لەم ماوە پڕ لەکێشمە کێش و بـێ هیواییـە بەتایبـەتیش لەتاراوگەدا، هەروەها بـۆ سـوود گەیانـدن بـۆ مێـژووی ڕۆژنامەگـەریی کـوردی لەهەندەران و شارەزایانی بواری بیبلۆگرافیاو ڕابـەری ڕۆژنامەگـەریی، بەپێویـستم زانی ماوەیەکی باشی کاتی خۆم بۆ ڕوونکردنەوەو شەن و کەوکردنی هەر (٥٠) پەنجا ژمارەکەی سەکۆ تەرخان بکەم و بەخوێنەرانی بناسـێنم.. لەسەرەتاشـدا دەمـەوێت سوپاسی براو هاوڕێی بەڕێزم کاك (عەبدولمۆئمین دەشتی) بکەم کە شـەش ژمـارەی

(سەکۆ)ی پێشکەش کردم و لەنامەیـەکی ڕۆژی ٢٥/٦/٢٠٠٤یـشدا کۆمـەڵێك زانیاری بەسوودی پێشکەش کردم...

بۆ شیکردنەوەو شرۆڤە کردن و هاوێرکردنی بابەتەکان و ناوەڕۆکی سەکۆ، حـەزم کرد هەوڵەکانمان بەسەر چـەند تەوەرێکـدا دابـەش بکـەم، تـاوەکو باشـترو چـڕتر ئامانجەکانم بپێکم..

نووسەرەکانی (سەکۆ)

سەکۆ، وەك هەر بڵاوکراوەیـەك، کۆمـەڵێك نووسـەرو ڕۆژنامەنووسـی کـوردی لەئەڵمانیاو شوێنە جیا جیاکانی جیهان لەدەوری خۆیـدا کۆکردبـۆوە... هاوکـارانی لەوڵاتەکانی هۆڵەنداو سـوید و بـەلجیکاو نەرویـژو فنلەنـداو سویـسرا و ئێـران و پاکستان و جار ناجاریش لەکوردستانەوە بەبابەتی جۆر بـەجۆر سـەکۆیان بەسـەر کردۆتەوە.. وێڕای ئەوەش، لەزۆر لەو وڵاتانە، پەیامنێری تایبەتی خۆی هەبووەو بـێ بەرامبەر کارەکانیان ئەنجامداوە. لەم بڵاوکراوەیەدا، کۆمەڵێك ناوی وا بەدی دەکرێت کە تەنها لە (سەکۆ)دا ناوبانگیان دەرکردووەو زێتریش ناوی خواستراو بوون. بـەپێی زانیارییەکانی ناو نامە تایبەتییەکەی (دەشتی)، (عەتا ئەحمەد و چاودێرو زریڤان و پێشەوا)، شەخسی (دەشتی) خۆی بوون و (نەخۆشێك و غازی مـارف)یـش، کـاك (پێشڕەو) بووە بەپێی لێکدانەوەی خۆم و ناسینەوەی شێوەی نووسینی نووسەرانیش، (ئاری هەولێر، شاڵاو خەیلانی، دڵشاد قادر)یش کاك (شێرزاد هەینی) بوون. خۆشم تاکە یەك نووسینم بەناوی خواسـتراوی (عەبـدوڵلا گۆمەشـینی) بـڵاو کردۆتـەوە، کەکاتی خۆشی لەساڵانی ١٩٩٣-١٩٩٤، لەکوردستاندا چەند بابەتێکم بەهەمان ناو بڵاوکردۆتەوە. دڵنیام، ناوە خواستراوەکان زۆر لەوە زێترن، بەڵام من هەر ئەوەندەم

بۆ ساغکراوەتەوە.. (١٦٥)، ناوو نازناو لەسەرجەم پەنجا (٥٠) ژمارەکەی سەکۆدا، بەرهەمیان بلاّوکردۆتەوە... کە (٨٨)یان تەنها یەك بابەت و (٢٥)یان دوو بابەت و (٨)یان سێ بابەت و (٩)یان چوار بابەت و (٥)یان پێنج بابەت و (١)یان شەش بابەتیان بلاّوکردۆتەوە... نووسەرەکانی تریش بەپێی ژمارەی بابەتە بلاّوکراوەکانیان بەمشێوەیە ریز بەند دەکرێن، پێشڕەوی سەید برایمی (بەناوە خواستراوەکانیشەوە) (٦٠) بابەت و عەبدولموئمین دەشتی (بەناوە خواستراوەکانیشەوە) ٤٤ بابەت و شێرزاد هەینی (تەنها بەناوی خۆی) ٣٦ و محسن ئۆسمان (١٩) و سەلام عەبدوڵلا (١٨) و رووناك جەلی زادە (١٧) و محەمەدئەمین پێنجوینی (١٧) و د.جەمال نەبەز (١٦) و ئیبراهیم جەلال (١٥) و ڕەهبەر سەیدا برایم (١٥) و قادر ئیبراهیم مینە (قادر وەرتی) ١٤ و یاسین خێلاّنی (یاسین بانیخێلاّنی) ١٤ و ئیسماعیل تەنیا (بەیەك ناوە خواستراوەکەشەوە) ١٤ و سەمەدی مەلا ئەحمەد ١٣ و حوسێن ڕەسوڵ سەرگەڕانی ١٣ و کەریم سورێنی ١٢ و عەلی بچکۆڵ ١٢ و حەمەی مەلا ١٢ و ئازاد وەرتی ١٠ و ئارام ئەمین ٩ و سالار باسیرە ٧ و هادی بەهمەنی ٧ و ئەحمەد بالاّیی ٧ و شێرکۆ بێکەس (٧) بابەتیان بلاّوکردۆتەوە.

ژمارەی لاپەڕەکان و کاتی دەرچوونی

یەکەم ژمارەی سەکۆ لەنۆڤێمبەر (تشرینی دووەم)ی ساڵی ١٩٩٦دا بە (١٢) لاپەڕەی فۆلسکاب (A٤) دەرچووەو ژمارە (٥٠)ی کە دوا ژمارەیە لەتەموزی ساڵی ٢٠٠١دا بە (١٢) لاپەڕەی گەورە (A٣) دەرچووە. لەژمارە (١-٢٨)ی بەقەبارەی لاپەڕەی فۆلسکاب دەرچووە کە ژمارەکانی (١،٢،٤،٨،٩)یان بە (١٢) لاپەڕەو ژمارە (١٢) بە (٢٠) لاپەڕەو ژمارەکانی تری بە (١٦) لاپەڕە دەرچووە، کە کۆی هەموو لاپەڕەکانی دەکاتە (٤٣٠) لاپەڕەی فۆلسکاب.

لەژمارە (٢٩-٥٠)ی بەقەبارەی گـەورە (A٣) و بــە (١٢) لاپــەڕە دەرچــووە، کەکۆی لاپەڕەکانی دەکاتە (٢٦٤) لاپەڕە- بۆ مەسەلەی کات و وادەی دەرچــوونی، ئەوا سەکۆ بەپێچەوانەی زۆربەی هەرە زۆری بلاّوکـراوە کوردییــەکانی دەرەوەی ولاّت (تەنها چەند ژمارەیەکی دوایی نەبێت)، دەنا لەکاتی دیاریکراوی خۆیدا بلاّوبۆتەوە.

لەژمارە (١-٤٣)، زۆر بەرێك و پێکیو بەبێ پچڕان هەموو مانگێك بلاّو بۆتەوە. ژمارە (٤٤)ی پاش دوو مانگ وەستان لـەئابی ٢٠٠٠دا، بلاّوبۆتــەوە. ژمارەکـانی (٤٥،٤٦،٤٧)ی مانگانە یەك لەدوای یەك دەرچوونە. ژمــارە (٤٦)ی لەتــشرینی یەکــەمی ٢٠٠٠ و ژمــارە (٤٧)ی لەتــشرینی دووەمــی ٢٠٠٠ و ژمــارە (٤٨)ی لەئازاری ٢٠٠١ و ژمارە (٤٩)ی لەنیــسانی ٢٠٠١ و ژمــارە (٥٠)ی لەتــەموزی ٢٠٠١ دا، بلاّوبۆتەوە.

زۆر گۆڤارو بلاّوکراوەی نـاوەوەو دەرەوەی ولاّت کــاتێ کــەدوا دەکــەون، بــۆ چــاو بەستەکێ کردن، دوو ژمارە بەیەك بــەرگ دەردەکــەن... کەچــی ســەکۆ، ســەرەڕای دواکەوتنیشی، ئەم ڕێبازەی پەیڕەو نەکردووە.

زمانی ژمارە

سەکۆ، لەماوەی دەرچوونیدا، جگە لەکورتە هــەواڵی دوو ســێ دێــڕیو بابــەتی بچووك بچووك، ئەوا:

* (٨٤٧) هەواڵی هەمەڕەنگی کوردستانیو دەرەوەو پەنابەرانی بلاّو کردۆتەوە.
* ١٢٢ بابــەتی ئــەدەبی بلاّوکردۆتــەوە، کــە (٧٣) شــیعرو ٢٧ چــیرۆك و ١٧ لێکۆڵینەوەو ٥ پەخشان)ی گرتۆتە خۆ. شایانی باسە، بەشــی زۆری چــیرۆکەکان تایبەتن بــەجیهانی منــداڵان و لەزمانــەکانی ئــەڵمانیو ســویدیو عەرەبییــەوە کراونەتە کوردی.

* ٤٣٨ بابەتی لەبارەی سیاسەت و مێژوو و کۆمەلاّیەتیو خێزان و نامەی تایبەت و یاداشتنامەو کاروباری پەنابەران و ژنان، بلاّوکردۆتەوە.
* ١٦٥ ناوو نازناو، بابەتیان تێدا بلاّوکردۆتەوە.
* زێتر لە (٦) لاپەڕەی تایبەت بەوەرزشی بلاّوکردۆتەوە کە بەشی هەرە زۆریان لەلایەن (فەرهاد عەلی ڤنگە) وە ئامادەکراون.
* زێتر لە (٢٥) گۆشەی هەمە چەشنەی هەبووە کە هەندێکیان لەڕووی ناوەڕۆکەوە زۆر لەیەکترەوە نزیك بوون. گۆشەکان، زۆربەیان، تەمەن کورت و ناوە دەرکەوتوون.
* زێتر لە (٦٤) چاوپێکەوتنی تایبەتی لەگەڵ کەسایەتی توێژە جۆر بەجۆرەکانی کوردو غەیرە کورد کردووە، کە بەشێکیان چەند جارێك و هەندێکی تریان بەیەك دوو بەش، دیمانەیان لەگەڵدا سازکراوە... کە ئەم کەسایەتیانەن، (نەوشیروان مستەفا، شێرکۆ بێکەس، کۆسرەت ڕەسوڵ، محەمەدی حاجی مەحمود، قادر عەزیز، د.کازم حەبیب، ئەحمەد چەلەبی، کەمال کەرکوکی، د.مارف عومەر گوڵ، عەبدولڕەحمان مزوری، کازم بابە، ئاسۆ ئەڵمانی، سەرۆکی جڤاتی کورد لەبەرلین، سەمەدی مەلا ئەحمەد، چڤاتا ڕەڤەندی ڕۆشنبیری، بەکر ڕەشید، مستەفا چاوڕەش، لەتیف ڕەشید، ئیحسان عەبدولعەزیز، ڕێکار ئەحمەد، کۆمەڵەی کوردی ئوستراڵیا، کەریم بیانی، سەردار پشدەری، د.جەمال نەبەز، د.فوئاد مەعسوم، د.محەمەد سالح جومعە، د.مەحمود عوسمان، پەخشان زەنگەنە، فاتیح ڕەسوڵ، محەمەد ئەمین پێنجوینی، گوهدار بەزاز، هیڤی بەرواری، فەهمی بالاّیی، دانیال میتران، جەنەراڵ ناب، گالبیرێس، د.غەسان عەتیە، د.نوری تاڵەبانی، هۆمەر شێخ موس، هانز براند شاید، سەلاح ڕەشید، د.عەونی

کەرومی، د.کەمال فوئاد، د.عزەدین مستەفا ڕەسوڵ، بەهائەدین نوری، دڵشاد حەسەن سەعید، سلێمان قەساب، باربارا بۆن، جوان حاجۆ، یاسین خێلانی، کەریم ئەحمەد، نەوزاد رەفعەت، ئەحمەد ئۆکجو ئۆغلۆ- پارێزەری پێشووی ئۆجەلان، عەبدولخالق سەرسام، محەمەدی کەمانگر، زانا خەلیل، رووناك مستەفا، ئۆلایلپکەی ئەندام پەرلەمانی ئەڵمانیا، عەزیزی موورادی، ڕەئوف رەحیم، حەمید موسا، قادرۆك، جەوادی مەلا، حەمە جەزا ساڵح قازی).

سەکۆ
یەکگرتنی دوو بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراقدا
بە پلەی یەکەم، گەلی کورد مافی داواکردنی قەرەبووی زیانەکانی هەیە

مانشێتەکانی سەکۆ

(سەکۆ)ش، وەك هەر ڕۆژنامەو بلاۆکراوەیەك، بۆ هەر ژمارەیەك، مانشێتی تایبەتی بەشێوەیەکی درشت و بەرچاو، دابەزاندووە، کەزۆربەیان تایبەت بوون بەڕووداوەکانی کوردستان و پرۆسەی ئاشتی... (سەکۆ) لەگەڵ ئەوەی کەهەوادارو لایەنگیری یەکێتی نیشتمانی کوردستان بوو، کەلایەنێکی سەرەکی شەڕەکە بوو، لەگەڵ ئەوەشدا، لەگەرمەی ڕووداوو پێکداچوونەکاندا، دروشمی ئاشتیو پێکەوە ژیانی بەرز کردۆتەوەو جەختی لەسەر یەکڕیزی ماڵی کوردو یەکتر قبوڵ کردن کردۆتەوە. بۆیە لە (٥٠) مانشێت، (٢٩)یان تایبەت بوون بەئاشتبوونەوەو یەکگرتنەوە، کەدەکاتە لە ٥٨٪ی هەموو مانشێتەکان... ئەوانی

تریش، تایبەت بوون بەساڵیادەکانی هەڵەبجەو ڕاپەڕین و نەورۆزو هێرشەکانی تورکیا بۆ سەر باشووری کوردستان و قەرەبوو کردنەوەی زیان لێکەوتووەکانی هەڵەبجەو... تاد.

گۆشە تایبەتییەکان

سەرەڕای (سەروتار)، کە لەژمارە (١-٢٨) لەژێر ناوی (دیدی سەکۆ) و لەژمارە (٢٩-٥٠)ش لەژێر ناوی (سەکۆمان) دابووەو لەدەستە ڕاستی لاپەڕەی یەکەمدا بلاۆکراوەتەوەو گوزارشتی لەڕووداوە گەرمەکان و پێشهاتەکاندا کردووەو سەکۆ لێی بەرپرسیار بووە. بەپێی ناوەڕۆکی نامەکەی (دەشتی)، تا وازهێنانی، زۆربەی سەروتارەکان ئەو نووسیوویەتیو (دواپەیڤ)یش (پێشڕەو)، نووسیوویەتی. جگە لەسەروتار، ئەم گۆشانەش دەرکەوتوون کە بەپێی تەمەنیان ریز بەندیان دەکەین:

١-بەهەشتی زیندان: گۆشەیەك بوو، شێرزاد هەینی دەینووسیو زێتر باسی ژیان و گوزەرانی پەناهەندە کوردەکانی دەکرد... لەژمارە (١٥-٥٠)، (٣٣) گۆشەی لێبلاۆکراوەتەوە.

٢-دوا پەیڤ: گۆشەیەکی بچووك بوو، لەدەستەچەپی دوا لاپەڕەدا، بەبێ ناو بلاۆ دەکرایەوە. لەژمارە (١-٣١)، (٣١) گۆشەی بلاۆ کردۆتەوە.. کە زۆربەیان (پێشڕەو) خۆی دەینووسی.

٣-خوێناسین: گۆشەیەکی تایبەت بوو، (محسین ئۆسمان)، بەشێوەی کرمانجی سەروو دەینووسی و لەژمارە (٢٧-٤٩)، (٢٣) گۆشەی لێ بلاۆکراوەتەوە.

٤-بەزمی مام مۆتك: گۆشەیەکی ئارام بەخش و گاڵتە ئامێز بوو، خوێنەران پرسیاریان دەکردو (مام مۆتك)یش، وەلاّمی دەدانەوە. نموونەی چەند پرسیارو وەلاّمێك:

*** ئەرێ باشە ڕەفیق حیلمی لەکوێو حیلمی عەلی شەریف لەکوێ؟**

(کاوە سەراج- سوێد)

- مام مۆتك: ئەی باشە کاوە لەکوێو سەراجی لەکوێ. ئەی کاوە ئاسنگەر نەبوو؟!

*** خۆ ئەوە دیکتاتۆرەکەی ئەندونیسیا لەسەر حوکم نەماو جێگرەکەی بوو بەسەرۆکی ئەم وڵاتە.**

(ئەمجەد عەبدولڕەزاق)

- مام مۆتك: نەخشە بێ لەسەدام و تەها محی الدین معروف بێتە جێگای!!

لەژمارە (٢١-٥٠)، (٢٩) گۆشەی لێبلاوکراوەتەوە کە (پێشڕەو)، خۆی ئامادەی دەکرد.

٥-مەکۆی سەکۆ: گۆشەیەك بوو وەڵامی نامەی خوێنەرانی دەدایەوە. زۆر جارانیش خوێنەران، کورتە سەرنج و بۆچوونی خۆیان دەربارەی سەکۆو گەشەپێدانی تێدا بلاو دەکردەوە... لەژمارە (٥-٤٩)، (٢١) گۆشەی لێبلاو بۆتەوە.

٦-ژن و ژیان: لاپەڕەیەك بوو، دەربارەی خێزان و کاروباری ژنان، بابەتی تێدا بلاو دەکرایەوە.. (ڕووناك جەلی زادە)، ئەو لاپەڕەیەی ئامادە دەکردو لەدەرەوەی ڕۆژنامەکەش، نووسەران، بە بەرهەم و بابەتی پەیوەندیدار، لاپەڕەکەیان دەوڵەمەندتر دەکرد... لەژمارە (٢٩-٥٠)، (١٦) لاپەڕەی لێبلاوکراوەتەوە.

٧-بەدەستمان گەیشت: گۆشەیەکی بچکۆلانەی دوا لاپەڕە بوو، وەڵامی ئەو نووسەرو دەزگایانەی دەدایەوە کە بەدیاری کتێب و گۆڤارو ڕۆژنامەی تازەیان پێشکەش بەسەکۆ دەکرد. لەژمارە (٨-٢٨)، (١٥) گۆشەی لێبلاو بۆتەوە.

٨-شنەی شێنێ: گۆشەیەك بوو، کورتە سەربوردەو ڕووداوی نوکتە ئامێزی شۆڕشی نوێی تێدا بلاو دەکرایەوە. پێشڕەوی سەید برایمی دەینووسی. لەژمارە (٣٨-

٥٠)، (١٣) گۆشەی لێبلاۆکراوەتەوە.

٩-کتێبی سەکۆ یان چاپکراوی نویٚ: گۆشـەیەکی دوا لاپـەڕە بـوو، ئـەو کتێـب و بلاٚوکراوە نوێیانەی دەخستە ڕوو کە بەدیاری دەگەیشتنە سـەکۆ.. بەشـێوەیەکی کورت و چـڕ دەخرانـە ڕوو.. لـەژمارە (١٨-٣٧)، (٧) گۆشـەی لـەژێر نـاوی (چاپکراوی نویٚ)و لەژمارە (٣٨-٥٠)ش، (١٣) گۆشەی لەژێر نـاوی (کتێبـی سەکۆ) لێبلاٚوکراوەتەوە کە بەهەردووکیان دەکاتە (٢٠) گۆشە.

١٠-دوا لاپەڕە: لەژێر ئەو نـاوەدا کۆمـەڵێك ناوونیـشانی وەك: (پـەیڤ و خـشتە، مەتەڵ، ئەستێرەو بەختی ئاوارەیی، کورتە هەواڵ)ی تێدا بلاٚودەکرایەوە. لەژمارە (٢٩-٣٨)، (١٠) لاپەڕەی لێبلاٚو بۆتەوە، کە (ئارام ئەمین) ئامـادەی کـردووە. لەژمارە (٤٠-٥٠)شدا بووەتە (پشووی سەکۆ) و ئامادەکاری دیار نییەو (١١) لاپەڕەی بەم ناوە، لێبلاٚو بۆتەوە.

١١-دوا وێستگە: گۆشەیەك بوو لەدەستە چەپی دوا لاپـەڕەدا، لەشـوێنی گۆشـەی (دوا پەیڤ)دا بلاٚو دەکرایەوە. ئەم گۆشەیە (قادر ئیبراهیم وەرتـی) دەینووسـی. لەژمارە (٣٩-٥٠)، (١١) گۆشەی لێبلاٚو بۆتەوە.

١٢-سـەکۆی سـەرگەڕان: (سـەرگەڕان)، گونـدێکی تـەعریب کـراوی ناوچـەی کەندێناوەی دەشتی هەولێرە... کەدواتر بووەتە یەکەی ئیداریو ڕژێم ناوەکەی کردە ناحیەی (قودس)... ئەم گۆشەیە (حوسێن ڕەسوڵ سەرگەڕانی) دەینووسیو لەدوا لاپـەڕەدا، بەسـتوونێك بـلاٚو دەکرایـەوە.. زۆرجـاران پێناسـەی وشـەی کـۆنی کوردەواریو داب و نەریتی کـوردی تێـدا دەکـرد. لـەژمارە (١٨-٢٨)، (١٠) گۆشەی لێبلاٚوکراوەتەوە.

١٣-ناوبەناو: گۆشەیەك بوو، ناوبەناو لەلاپەڕەکانی ناوەوەدا سەری هەڵـدەداو هـەر جارەی نووسەرێك دەینووسی.. لەژمارە (٣٣-٥٠)دا، (٦) گۆشەی لێبلاٚوکراوەتەوە.

١٤-ستوونی دووەم: گۆشـــەیەك بـــوو لەلاپـــەڕە دوودا بلاّودەكرایـــەوە. ئـــازاد وەرتـــی دەربارەی كاروباری سیاسی تێیدا دەینووسی. لـەژمارە (٤١-٥٠)، (٩) گۆشـــەی لێبلاّوبۆتەوە كە تەنها لەژمارە (٤٤)یدا، ناوەكەی بۆتە (دواستوون).

١٥-جگە لەو گۆشانەی كە لەسەرەوە ئاماژەمان پێكردوون، ئەم گۆشانەش ناوە ناوە دەردەكەوتن: (تكایە باوەڕ بەم هەوالاّنە مەكەن) ســەلام عەبـدولّلاّ دەینووســی، لەسێ ژمارەدا هاتووە. زارۆكان لە (٨) ژمارە، زایەڵەی لاپەڕە دوو لەیەك ژمارە، پلاری سەكۆ لەسێ ژمـارە، لەبـەرلین چ باســە- حەمــەی مــەلا دەینووســی- و لەچەند ژمارەیەكدا، كاریكاتێر لەهەشت ژمارە، ئەرێ سەكۆ چییە دەنگۆ لەدوو ژمارە، كورد لەڕۆژنامەگەریی ئەورووپیـدا لەحــەوت ژمـارە، كەعبــەی ئامــالی كوردان لەپێنج ژمارەدا، دەركەوتوون.

مەسەلەی هەڵەی چاپكردن

ســەكۆ، وەك هــەموو بلاّوكــراوە كوردییــەكانی نــاوەوەو دەرەوە بێبــەری نــەبوو لەمەسەلەی هەڵەی چاپكردن... ئێستاشی لەگەڵدا بێـت، ســەرەڕای ئــەو هــەموو پێشكەوتنەی بوارە تەكنیكیەكان و زۆری كــادیری ڕاگەیانــدن و ئاســانكاری جــۆر بەجۆر، گۆڤارو ڕۆژنامەكان، بەدەست ئەم گرفتەوە دەناڵێنن.. سەكۆ، هەر لــەژمارە سەرەتاییەكانەوە تا دەگاتە دوا ژمارەی، نەیتوانییوە بەسەر ئەو گرفتەدا زاڵ بێـت و هاوكارەكانی ڕازی بكات... لەم گۆشە نیگایەوە، ئاماژە بەڕاوو بۆچـوونی (شـێرزاد هەینی) دەكەین، كەكاتی خۆی لەپێناوی پێشكەوتنی سەكۆدا پێشكەشی كــردووە. ناوبراو، لەلاپەڕەی (١٤)ی ژمارە (١٤)دا دەڵێـت: (.... ئــەوەی زۆر گرینگــەو مــن بەعەیبی دەزانم بوونی هەڵەی چاپە. بەڕاستی جوان نیـیە، دەبێ هەڵەی چاپ هەر

نەبێت...) هەر لەم دەرفەتە کەمەشدا، دەمەوێت دەستنیشانی چەند هەڵەیەکی زەق بکەم کەکاتی خۆی بەسەر سەکۆدا تێپەڕیووە.

- ژمارە (٣٧)ی لەتشرینی دووەمی ١٩٩٩دا دەرچووە، کەچی لەسەری نووسراوە تشرینی یەکەمی ١٩٩٩. بۆ زێتر ڕوونکردنەوەش، ژمارە (٣٦)ی لەتشرینی یەکەمدا دەرچووە.
- ژمارە (٤٤)ی لەئابی ٢٠٠٠دا دەرچووە، کەچی بەهەڵە لەسەری نووسراوە ئابی ١٩٩٩.
- لەژمارە (٤٨)دا، بابەتێکی خۆمیان بلاّوکردۆتەوە، لەجیاتی لەسەری بنووسن، (ئیسماعیل تەنیا)، بەهەڵە نووسیوویانە (ئیسماعیل شەیدا!!) لەژمارەی دوای هەڵەکانیش، لێبووردن و ڕاستکردنەوە، بلاّونەکراونەتەوە.

(سەکۆ) و بێلایەنی

وەك هەر دەزگاو بلاّوکراوەیەکی تازە دروست بوو، کە کارمەندەکانی بانگەشەی بێلایەنیو پەیوەست بوون بەپرەنسیپەکانی ئازادی بیروڕاو بنەماکانی دیموکراتیەت، دەکەن... سەکۆش، هەمان ڕێبازی گرتۆتە بەرو خۆی بە (سەکۆی ئازادی بیروباوەڕتانە)، ناساندووە. بەلاّم لەگەلّ ئەوەشدا، هەردوو کارگێڕو دینەمۆ سەرەکیەکانی، دوو کادیری ناسراوو چالاکی (یەکێتی نیشتمانی کوردستان) و لەلایەن هیچ کەسێکەوە شاراوەنین. سەیر لەوە دایە، زۆربەی ڕێکخراوو دەزگاو مەلّبەندە کولتوورییەکان، مۆری بێلایەنی لەخۆیان دەدەن و گوایا -بەحسێبی خۆیان- خەلّکی فریو دەدەن.. دوای ئەوە، خۆ مەسەلەی پەیوەست بوون بەحزب و ڕێکخراوە سیاسییە کوردییەکان، خەوش نییە، ئەدی ئەوە نییە هەر لەسایەی

جەماوەرو پێشمەرگەو هەوادارانی ئەو پارتە سیاسییانە، ئەو دەستکەوتانە بەدەست هاتوون؟! ئەدی هەر ئەو پارتانە (سەرەڕای هەڵەو کەم و کورتییەکان) نەبوون کە ئەندامەکانی خۆیان کردۆتە قوربانیو لەو پێناوەشدا، ڕووبارێك خوێنیان ڕشتووە؟! جگە لەوەش، ئەو دوو کادیرە، لێپرسراویەتی بالآیان هەبووەو هەیە، لەڕێکخستنەکانی دەرەوەی یەکێتیدا... لەگەڵ خستنە ڕووی ئەو ڕاستیانەشدا ئەو دوو برایە، خەباتیان کردووە بۆ، (دیموکراسیو گوێگرتن لەیەکترو دەربڕینی ئازادانەی بیروڕا جیاجیاکان...).

بۆ نموونە برادەرێك لەئەمریکاوە بەناوی خواستراوی (مامەخەمە)، لەلاپەڕە (١٤)ی ژمارە (١٤)دا ڕەخنە لەسەکۆ دەگرێت و دەڵێت: (... ئەمن لەکاتێکدا بۆ یەکەم جار چاوم بەڕۆژنامەی سەکۆ کەوت وەکو ڕۆژنامەیەکی بەسوود بۆ خزمەتی کوردایەتی خۆشحاڵ بووم ماوەیەکی لەگەڵ بەسەر بەرم... بەلاّم بەپێچەوانەی هەموو خەسڵەتێکی مرۆڤایەتیو کوردایەتی هیچم لێ بەدی نەکرد، لەوەی زیاتر هەر لەسەرەتای ڕۆژنامەکەوە تا دوا لاپەڕەی زۆربەی هەر هێرشە بۆ سەر پارتیو

بارزانی... بەڕاستی خەمی مامۆستا جەمال نەبەز ئەخۆم، چۆن لەم دوا دواییەی تەمەنی ڕیشی خۆی بەدەستی ئێوە داوە....)

لەلاپەڕە دووی ژمارە (٢١)دا، د.جەمال نەبەز، وەڵامی ئەو ڕەخنانە دەداتەوەو لەژێر ناوونیشانی (دەست لەیەخەی سەکۆ بەردەن)دا دەڵێت: (.... ئەم ڕۆژنامەیە بەرەنجی شانی دوو کەس دەردەچێت کە نەك لەهیچ لایەکەوە یارمەتی نادرێت، بەڵکو لەهەموو لایەکەوە پەلامار دەدرێن، مەبەستم لەو لایەنانە بەزۆری حزبەکانە.. تائێستا لەزۆر لاوە، چ ڕووبەڕوو چ بەتەلەفۆن و چ بەنامە ئاگادار کراوم کە بۆ لەسەکۆدا دەنووسم.. دەبێژم باشە ئەو شتانەی من دەیاننووسم خراپن، حزبایەتیان تێدایە؟ دەبێژن نەخێر، مەبەستم لەنووسینەکانی تۆ نیە! دەبێژم: باشە تۆ نابینیت کەنووسینی سەرکردەیەکی کۆمۆنیستی عێراق وەك بەڕێز ئەحمەد بانی خێلانی بلاو دەکاتەوە لەدژی نووسینی سەرکردەیەکی یەکێتی؟ دەڵێ ڕاستە وایە... دەبێژم: ئەی ئەو نامەیەی کە لەئەمریکاوە بەنێویکی خواستەمەنیەوە نێردرابوو بۆ سەکۆو جنێوی بۆ ئەو برادەرانە تێدا بوو کە سەکۆ دەردەکەن هەروەها قسەی سووك بەرامبەر بەمن، لەسەکۆدا بلاو نەکرایەوە؟ گوتی ڕاستە... ئەز بەش بەحاڵی خۆم سەکۆ بەڕۆژنامەیەکی کوردی باش دەزانم و لەسنووری دەسەلاتی خۆمدا پشتی دەگرمو ئەم دوو برادەرەی سەکۆ دەردەکەن بەنیازی حزبایەتیو حیزب حیزبێنە دەری ناکەنو سەکۆش لەڕۆنی خۆیدا سوور دەکرێتەوەو ڕۆنەکەش ئابۆتەی خوێنەرەکانێتی کە تەنێ پوولی پۆستەکەی دەردەهێننەوە، لەبەر ئەوە شەڕ فرۆشتن بەسەکۆ خێری کەسی تێدا نییە....).

هەر لەبارەی بێلایەنیو لایەنداری سەکۆ، خوێنەرو نووسەانی جەخت لەسەر فراوانکردنی دلیڤەی بلاوکردنەوەی بیروڕای ئازاد دەکەنەوە.... لەم ڕووەوە دەنووسن:

- (... گوتوومه ئەوە رۆژنامەیەكی بێلایەنەو بەهیچ جۆرێك پەیوەندی بەشەڕە دەنووكەوە نییە كە لەولاتەوە دەكرێ... بەلام لەژمارەكانی تر بەدواوە دەركەوت هێواش هێواش بەرەو سیاسەت دەڕواو هەتا دێت ئەم شەڕە دەنووكەو حزبایەتییە دەكات.. د.حەسەن محەمەد عەلی).
- (... یەك شت زۆر بەزەقی دەبینم ئەویش نەبوونی بیروڕای كەم یا زۆر لایەنگیری سیاسەت و هەڵوێستی پارتییە تیایدا پاشان نەبوونی ڕەخنەو سەرنج لەسەر بابەتەكانی... ئیبراهیم جەلال).

لەگەڵ ئەو ڕەخنەو بۆچوونانەشدا، سەكۆ تاڕادەیەكی باش دەرگای ئاوەلا كردبوو بۆ ڕەخنەو دەربڕینی بیروڕای ئازاد، هەتا بلاوكردنەوەی ڕەخنە لەسەر (یەكێتی نیشتمانی كوردستان)یشدا.....

سەكۆو چەند لایەنێكی تر

- بۆ یەكەمجار لەژمارە (١٥)دا، چوار لاپەڕە تەرخان كرابوو بۆ زمانی عەرەبی كە دیمانەیەك بوو لەگەڵ ئابووریناسی عێراقی د.كازم حەبیب... بەشی دووەم و كۆتایی هەمان دیمانە لەژمارە (١٦)و بەسێ لاپەڕەو نیو بلاوكراوەتەوە.
- لەژمارەكانی (٤٠،٤١،٤٢)دا، لاپەڕەیەك تەرخان كراوە بۆ نووسین بەڕێنووسی لاتینی بەدیالێكتی كرمانجی ژووروو، كە لاپەڕە لاتینیەكەی ژمارە (٤٠) لەلاپەڕە (٤)دا بلاوكراوەتەوەو لەلایەن (زاگرۆس)ەوە ئامادە كراوە... لەهەردوو ژمارە (٤١،٤٢)شدا كەوتۆتە دوا لاپەڕەو (زەینەل عابدین) ئامادەی كردووە.
- لەژمارە (١-٣)، ناوی ئامادەكارو سەرپەرشتكارانی بەسەرەوە نەبووە.. لەژێرەوەی دوالاپەڕەی ژمارە (٤)دا نووسراوە، (سەرپەرشتكارانی سەكۆ: پێشڕەوی سەید برایمی بەرزنجیو عەبدولمۆئمین دەشتی).

- لەژمارە (١-٢٨) لەژێر ناوی سەکۆدا نووسراوە، (ڕۆژنامەیەکی هەمە بابەتەی مانگانەیە). بەڵام کە دواتر لەژمارە (٢٩)ەوە قەبارەکەی گۆڕاوەو بۆتە (A٣) و خاوەنی ئیمتیازی بۆتە (مەڵبەندی ئاوەدانکردنەوەی کوردستان) و (سەرپەرشتکاری نووسین: پێشڕەوی سەید برایمی...) پاش گۆڕانی قەبارەکەشی، لەژێر ئارمی سەکۆدا بەخەتێکی درشت و ڕەش نووسراوە، (سوکۆی ئازادی بیرو باوەڕتانە). لەژێر ئەو دروشمەش نووسراوە، (مانگنامەیەکی گشتی سەربەخۆیە).
- لەلاپەڕە (١٠)ی ژمارە (٢٨) دا، لەژێر ناونیشانی (ئاگاداریو ڕوونکردنەوەیەکی پێویست بۆ خوێنەرانی خۆشەویست)دا، عەبدولمۆئمین دەشتی وازی لەسەرپەرشتکاری سەکۆ هێناوەو نووسیوویەتی، (... لێرەدا دەمەوێت داوای لێبووردن لەخوێنەران و بەشداربوانی بەڕێز بکەم کەسەبارەت بەکەمکاتیو بارودۆخی تایبەتی خۆم، من دەست لەسەرپەرشتکردنی ڕۆژنامەی سەکۆ دەکێشمەوە... واتە لەسەرپەرشتی لێپرسراوێتی ژمارەکانی داهاتوو بەشدار نیم..). ئیتر لەم ژمارەیە بەدواوە، زۆربەی هەرە زۆری ڕاپەڕاندنی کارەکانی سەکۆ کەوتۆتە سەرشانی (پێشڕەو).
- لەپاش گۆڕانی قەبارەی سەکۆوە، گرنگی دراوە بەبڵاوکردنەوەی ریکلام و ئاگاداریو پرسەو سەرەخۆشیو پیرۆزباییو.. تاد. ڕیکلامی بۆ چێشتخانە کوردییەکانی ئەڵمانیا، بەتایبەتی بەرلین و نووسینگەکانی تەلەفۆن لەکوردستاندا بڵاوکردۆتەوە.
- نرخی سەکۆ لەهەموو ژمارەکانیدا، لەنێوان دوو تا دوو مارك و نیو بووە. لەژمارە (٥-٢٨) و لەژێرەوەی دوا لاپەڕەی هەموو ژمارەکانیدا نووسراوە: (بەشداری ساڵانە لەسەکۆ ٥٠ مارکی ئەڵمانییە). لەژمارە (٢٩-٥٠)شدا،

لەچوارگۆشەیەکی بچووکی دوا لاپەڕەدا نووسراوە، (بەشداری ساڵانە بۆ ئەورووپا ٥٠ مارکی ئەڵمانی، بۆ دەرەوەی ئەورووپا ٧٥ مارك، بۆ دەزگاو کۆمپانیاکان ١٠٠ مارك).

- بەگوێرەی زانیارییەکانی نامەکەی کاك دەشتی، لەسەرەتاوە سەکۆ لەبنکەکانی کۆپی کردن لەبەرلین کۆپی دەکران... لەژمارە (٢٩) بەدواوە ڕۆژنامەکە لەچاپخانەیەکی بەرلین لەگەڕەکی (کرۆیتز بێرگ) چاپ دەکرا... تا ژمارە (٢٨) نووسینەکانی بۆ تایپ کردن لەنێوان دەشتیو پێشڕەودا دابەشدەکران، واتە، هەرد دووکیان بەکۆمپیوتەری خۆیان بابەتەکانیان تایپ دەکردو لەقۆناغی دوایشدا پێکەوە مۆنتاجیان دەکرد. لەژمارە (٢٩-٥٠) ئەندامانی مەڵبەندی ئاوەدانی کوردستان، یارمەتی (پێشڕەو)یان دەدا لەبواری تایپکردنی بابەتەکانی سەکۆوە.
- جگە لەسەکۆ، بەناوی بنکەی سەکۆوە، چەند کتێب و نامیلکەیەکیان بەناوی (بنکەی سەکۆ)وە بلاوکردۆتەوە، لەوانە، (کرۆنۆلۆژیای ئەربیلا، حیلکە سوورە) منداڵێکی ڕۆژنامە فرۆش)ی موئمین دەشتیو دیوانی شیعرەکانی باوکی پێشڕەو بەناوی (دیوانی برژاو) کە هەر یەکەو ئەرکی چاپکردنی کتێبەکانی خۆیانیان کێشاوە... واتە لەسەر حسێبی خۆیان بووە.
- وەك لەمەراسیمی ساڵڕۆژی سەکۆو ڕێزگرتن لە د.جەمال نەبەز لەلاپەڕە حەوتی ژمارە (٣٩)دا هاتووە، (... سەکۆ یەکەم ژمارەی لە مانگی تشرینی دووەمی ١٩٩٦دا لەبەرلین دەرچووە، بەمەش دەبێتە یەکەم ڕۆژنامەی کوردی بەپیتی عەرەبی کە لەبەرلین دەرچووە...) بۆ مەسەلەی ناو لێنانیشی کە لەنێوان (هزرو دەنگی ئاوارەو زایەڵەو سەکۆ)دا بووە، سەکۆ، گرەوی خۆی بردۆتەوە.

لەمزگەوتەوە بۆ قوتابخانە

بەسەرکردنەوەیەکی خێرای ئەو مەلایانەی کوردستانە کە لەخوولێکی پەروەردەییدا لەساڵی ١٩٦٠ بوونە مامۆستای قوتابخانەی سەرەتایی.

نێوان هەردوو شەڕی گەورەی جیهانی، بەقۆناغێکی مێژوویی گرنگ دادەنرێت، لەخەباتی گەلانی ژێر دەستەو وڵاتانی سێهەمی جیهانی. هەر پاش تەواوبوونی شەڕی دووەمی جیهانیش دەیان نەتەوە قەوارەی خۆیان دامەزراندو بوونە ئەندام لەڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکاندا.

لەمێژووی بزاڤی ڕزگاریخوازی نەتەوەکەشماندا، ئەم قۆناغە بەرچاوەو هی ئەوەیە بەهەند هەڵبگیرێ.. دامەزراندنی پارتی هیوا لەکۆتایی سییەکان و، بڵاوبوونەوەی هوشیاری نەتەوەیی لەنێو ریزەکانی کۆمەڵگای کوردەواریدا، ڕۆڵی بەرچاویان هەبوو لەم بوارەدا. خۆ ناشکرێ ڕۆڵی پارتی کۆمۆنیستی عێراق بەگشتیو بەشە

کوردستانییەکەی بەتایبەتی پشتگوێ بخرێ[1]. چونکە ئەو پارتە خەباتێکی بێوچانی دەکرد لەپێناو هوشیارکردنەوەی کۆمەڵ و جێ لەقبوونی بیرو باوەڕی کۆنەپەرستیو بردنی کۆمەڵگا بەرەو مەدەنیەت. لەم زەمەنە مێژووییەدا، دەیان هەڵچوون و

الجمهورية العراقية
وزارة المعارف
مديرية معارف لواء ديالى
ذاتية الابتدائي
الرقم /١/٣/ ١٧٧٤٠
التاريخ ٤ /١٢/ ٩٦٠

امـــــر اداري

الموضوع/ تعيين معلمين

استنادا الى الصلاحية المخولة لنا بكتابي مديرية التعليم العام ... المرقمين ٦٤١٣١ و ٦٧٤٨٣ والمؤرخين في ٧ و ١٦/ ١١/ ٩٦٠
١ــ قررنا تعيين السادة المدونة اسماؤهم والمدارس المنسبين لها من خريجي الدورة ... الدينيه لسنة ١٩٦٠ معلمين على الملاك التعليم الابتدائي في هذا اللواء براتب شهري قدره ــ/١٨ دينارا لكل واحد منهم على سبيل التجربة لمدة سنة واحدة في خدمة فعلية وذلك اعتبارا من تاريخ مباشرتهم العمل.
٢ــ ان شروط التعيين في قانون الخدمة المدنية رقم ٢٤ لسنة ٩٦٠ متوفرة فيهم

عبد الله ...
مدير معارف لواء ديالـــى

الاســــم	المدرسة المعين فيها
١ــ محمد ملا عبد الرحمن	معلم مدرسة كهف حي الابتدائية للبنين
٢ــ ... ملا محمود	محمولة
٣ــ عبد القادر محمد	اللامية
٤ــ عبد الله محمد عبد الله	التحويلة
٥ــ صابر حاتم رسول	قره ولوير
٦ــ عبد الله ملا قادر	اللامية
٧ــ لايه اسماعيل	باهيزه
٨ــ مصطفى حسن خضر	الخاحماية
٩ــ ابراهيم سيد نوري	نهر الكهف
١٠ــ عبد الرحمن ...	الصحي
١١ــ احمد سعيد	ام العساكر
١٢ــ عبد العزيز محمد امين	قلعة القصاب
١٣ــ احمد ملا عبد الله	الدوحمه
١٤ــ ولي محمود عبد الله	الطحماية
١٥ــ عبد الله خضر علي	الزاويه
١٦ــ عبد الله حمزه	دشتان
١٧ــ صابر محمد امين	الاقلاد
١٨ــ ... رسول امين	
١٩ــ عبد الرحمن ملا محمد	العماني
٢٠ــ عبد الله حسن	حسين
٢١ــ عزيز عبد الرحمن عبد الله	الكنيه

دامرکاندنەوەو بزووتنەوەی چەکداری سەریان هەڵدا، کە بەهەق ڕۆڵی دیاریان هەبوو لەبەرقەرار بوونی بیری نەتەوەییو پێشکەوتنخوازیدا... پێش ئەم زەمەنەو دوای ئەو زەمەنەش، سەرچاوەی بەشێکی زۆری ڕۆشنبیرییو خوێندەواری ڕۆڵەکانی کورد، حوجرەو کونجی مزگەوتەکان بوو... خەڵکەکە، لەو شوێنانە خوێندنی ئاینییان تەواو دەکردو لەڕێو ڕەسمێکی تایبەتدا، ئیجازەی مەلایەتییان دەدرایێ... پاش ئەوە، لەگوندو شارۆچکەکاندا دەبوونە مەلا. لەپێناو دابینکردنی بژێوی ژیان و ڕێنیشاندانی ئاینی ئیسلامی، ئەم کارەیان دەگرتە ئەستۆو ژیانیشیان دەکەوتە سەر ئەو بڕە یارمەتییەی گوندنشینەکان، کەبریتی بوو لەزەکات و سەرفترەو لەزۆر گوندیشدا، پارچە زەویەکیان دەقەبەر دەکردن بۆ کشتوکاڵ کردن، ژیانی ئەو مەلایانە هی ئەوە

١–نەورۆزی سالانی (١٩٣٢–١٩٥٨) لەهەولێر، د.ئیسماعیل شوکر، گۆڤاری (هاڤیبوون)، ژمارە (٩)، ٢٠٠١،ل١٢٠.

نەبوو ئیرەییان پێببرێت، هەر ساڵەو لەگوندێکدا بوون جاری وا هەبوو لەگەڵ یەکێك لەگوندنشینەکان دەبووە دەمەقاڵێیان، ناچار دەبوون گوند جێبهێڵن. بەکورتی ژیانیان جێگیر نەبوو و چاو لەدەستی ئەم و ئەو ژیانیان دەگوزەراند.

ڕەخسانی ئەم کەش و هەوایەی دوای جەنگی دووەمی جیهانی، زەمینەیەکی لەباربوو بۆ سەرهەڵدانی شۆڕشی چواردەی تەموزی ١٩٥٨ و کۆتایی هێنان بەحوکمی پاشایەتی. شۆڕشی (١٤)ی تەموزیش قۆناغێکی تری دیارە لەخەباتی گەلانی عێراق بەگشتیو گەلی کورد بەتایبەتی... لەسەرەتای شۆڕشدا، دەستووری کاتیی عێراق دانی بەبوونی کورد وەك نەتەوەی ژمارە دوو داناو زۆر مافی ڕۆشنبیریو کولتووری کوردی سەلماند. هەروەها مۆڵەتی بەپارتی دیموکراتی کوردستاندا کە بەئاشکرا کارو چالاکی ئەنجامبدات. شۆڕش گرنگییەکی زۆری بەکەرتی پەروەردەو کشتوکاڵ دەدا. لەبواری پەروەردەدا، بۆ خۆشگوزەرانی خەڵك و چاوکردنەوەیان سەدان قوتابخانەی هاوچەرخی لەگوندەکاندا کردەوە. بۆ دابینکردنی مامۆستاش، هەر بەدەرچووی ئامۆژگاو خانەی مامۆستایان نەوەستاو ئەو مەلایانەی کە لەگوندەکان وتار خوێنیو پێش نوێژییان دەکردو حوجرەی فەقێیان هەبوو، خستە خولێکی پەروەردەییەوەو، بەشێکی زۆری مەلایەکانیش، بەپیر ئەم بانگەوازەوە چوون و داخیلی دەورەکە بوون. هۆی سەرەکی بەشداربوونیشیان ئەوە بوو:

یەکەم: بەچاو لەدەستبوونی ئەم و ئەو و نادیار بوونی بڕی دەرامەتیان، ژیانێکی ناخۆشیان دەبردە سەر.

دووەم: ڕادەی هوشیاری خەڵك بەرز ببۆوەو بەرچاویان ڕۆشنتر ببوو، ئەو گرنگییەی جارانیان بەمەلاو حوجرەو خوێندنی ئایینی نەدەدا.

لێرەدا، ئەوەی ئێمە دەمانەوێت هەروەستەیەکی لەسەر بکەین، ڕۆڵی ئەو پۆلە مەلایەی کوردستانە کە نەخشی بەرچاویان هەبوو لەهوشیار کردنەوەی کوردو بلاۆکردنەوەی خوێندنی هاوچەرخدا. یەکەم خوولی مامۆستایانی ئایینی لەکۆتایی ساڵی ١٩٦٠ دەستی پێکرد. بەڕێوەبەرایەتی پەروەردە (مەعاریف) لەکەرکوك و موسڵ و کوت و نەجەف لەسەرتاسەری عێراقدا، ئەم خولانەیان کردەوە، کە بەسەدان مەلا پاش تەواوکردنی خولەکە بوونە مامۆستای هاوچەرخ. نزیکەی (١٢٠٠) مەلای کورد بەشداری ئەم خوولە بوون و پاش تەواو کردنیشی، بەشدارانی مەعاریفی سلێمانی لەکوردستاندا، دامەزراندن هی کەرکوك لەگوندەکانی کەرکوك و هەولێر هی (دیالاو خانەقین و موسڵ)یش لەگوندەکانی موسڵ و دهۆك دامەزران. بەشێوەیەکی گشتی ماوەی (٨-١٠) ساڵ لەگوندەکان مانەوەو بوونە چرایەك لەنێو کۆمەڵگای کوردەواریدا. خوولەکە یەك ساڵی تەواوی خایاندو بەشێوەیەکی هاوچەرخانە، بابەتەکانی، (ڕێگاکانی وانە وتنەوە، زانستی دەروونی، پەروەردەی گشتی، زانست، عەرەبی، ئایین، کۆمەلاّیەتی)یان تێدا دەخوێند. لەماوەی خوولەکەدا، تاقیکردنەوەی مانگانەو نیوەی ساڵ و سەری ساڵیان ئەنجام دەدا. دەبێ ئەوەش بگووترێ، مەلایەکان بە (تاقیکردنەوەی وزاری) داخیلی دەورەکە دەبوون، بەشێکیان نەیانتوانی سەرکەوتن بەدەست بهێنن و داخیلی دەورەکە نەبوون.

ئەم پۆلە مامۆستایە، لەم ڕۆژگارەدا، دەوری کاریگەری خۆیان بینی لەوریاکردنەوەی خەڵك و بلاۆکردنەوەی خوێندەواریدا. بۆ تۆمارکردنی ڕەوشی خوێندن و زانست لەکورستاندا، دەبێت نەخشی ئەوانیش لەبەرچاو بگیرێ... لەکاتێکدا لەنێو گوندنشینەکاندا سەر ڕووتکردن بەشوورەیی دادەنرا، ئەوان بەجورئەتانە هەنگاویان ناو نەك هەر سەریان ڕووتکرد بەڵکو کەواو سەڵتەشیان

فرێداو بە بەرگ و چەکێکی تر چوونە ئەم مەیدانەوە.. جگە لەوەش مەلای واهەبوو، کەبووە مامۆستا، کچەکانی خۆی لەگەڵ کوڕاندا لەیەك پۆل دانا[1]. ئەمەش بووە هاندەرو دەق شکاندنێك تاوەکو خەڵکی تر پەیڕەوی لێبکەن. هەر لەم مامۆستایانی ئەم خولەدا، بەشێکیان درێژەیان بەخوێندن داو بوونە پارێزەر.. هی واش هەبوو چووە قاهیرەو زانکۆی ئەزهەری تەواو کرد. حاڵی حازر بەشێکی زۆریان کۆچی دوایی کردووە، هی واشیان هەیە ئەمڕۆ دادوەر یان پارێزەر، یان سەرۆکی سەندیکاو پشکێنەری پەروەردەییە لەبواری ئەدەب و نووسین و ڕۆشنبیریشدا، زۆر لەم مەلایانە بوونەتە نووسەری دیار کەمێژووی ئەدەبی کوردی شانازییان پێوە دەکات[2].

لەنێو خەباتی چەکداریو سیاسی کوردیشدا ئامادەباشیان هەبووە. لەریزەکانی شۆڕشی ئەیلولدا وەك پێشمەرگەو ڕێکخستنی نهێنی درێژەیان بەخەباتی کوردایەتی داوەو گیانی خۆشییان کردۆتە قوربانی.

ئەم نووسینەی ئێمە تەنها کورتە بەسەرکردنەوەیەکەو وەفادارییەکە بۆ گیانی ئەو مامۆستا لەخۆ بردووانە. خۆزگە ڕۆژێك دادەهات، یەکێکی شارەزا لەم لایەنەی دەکۆڵییەوەو تیشکی دەخستە سەر تەواوی لایەنەکانی ژیانیان و لیستەی ناوەکانیشی تۆمار دەکردن.

١-دیوانی بێ دڵ، کۆکردنەوەو لەچاپدانی کەمال ڕێناس بێ دڵ، چاپی یەکەم، هەولێر ١٩٩٩، ل١٣.

٢-ڕۆماننووس و نووسەر (عەزیزی مەلای ڕەش)، یەکێکە لەو مامۆستایانەی خولی ئایینی. هەر لێرەوەش، ئەو بەشایستەی ئەوە دەزانم کە بابەتێکی تێرو تەسەل لەسەر ئەم لایەنە بنووسێت.

لێرەدا پێمان باشە ئەم (بڕیاری دامەزراندن)ەی مەعاریفی دیالا وەك بەڵگەیەكی مێژوویی تۆمار بكەین، چونكە لەوانەیە بەشێكی زۆری ئەم مامۆستایانە لـەلایان نەمابێ.. دەقی بڕیارەكە بەم شێوەیەیە:

الجمهورية العراقية

وازةر المعارف

مديرية معارف لواء ديالى

ذاتية الأبتدائي

الرقم: ١/٣/١٧٧٤٠

التأريخ ٤/١٢/١٩٦٠

أمر إداري

الموضوع/ تعيين معلمين

إستناداً الى الصلاحية المخولة لنا بكتابى مديرية التعليم العامة/ الابتدائي المرقمين ٦٤١٣١ و ٦٧٤٨٣ و المؤرخين في ٧ و ١٦/١١/١٩٦٠.

١-قررنا تعيين السادة المدونة أسما ؤهم والمدارس المنسبين لها من خريجي الدورة التربوية الدينية لسنة ١٩٦٠ معلمين على ملاك التعليم الأبتدائي في هذا اللواء براتب شهري قدرة-/١٨ دينار لكل واحد منهم على سبيل التجربة لمدة (سنة واحدة في خدمة فعلية) وذلك إعتبارا من تأريخ مباشرتهم العمل.

٢-إن شروط التعيين في قانون الخدمة المدنية رقم ٢٤ لسنة ١٩٦٠ متوفرة فيهم.

عبدالقادر غالب

مدير معارف لواء ديالى

چەپکێك خۆشەویستی لەدوور وڵاتەوە بۆ گلکۆی (باوکی گۆران)

مامۆستا (سەعد عەبدوڵڵا) یەکێك بوو لەسیاسەتمەدارە دیارو بەرچاوەکانی شاری دێرینی هەولێر. وەك هەر تێکۆشەرێکی تر، سەرەتا لەریزەکانی یەکێتی قوتابیانی کوردستان، درێژەی بەخەبات داوە. دواتر، لەقۆناغە جیا جیاکانی مێژووی خەباتی سیاسیو چەکداری خەڵکی کوردستان، چووەتە ریزی پارتە سیاسییەکان و، هەر زوو توانیوویەتی، سەرنجی جەماوەر بەگشتیو ئەندامانی حزب بەتایبەتی، بۆ لای خۆی ڕابکێشێ.. پلەی لێپرسراویەتیو چالاکیە جۆر بەجۆرەکانی لەتەواوی قۆناغەکانی خەباتدا، ئەو ڕاستییە دەسەلمێنن. لەسەردەمی شاخدا، هەندێ جار وەك بەرپرسی ڕاگەیاندن و هەندێ جاریش وەك لێپرسراوی لقی هەولێری (حزبی سوسیالیستی کوردستان)، سەرپەرشتی گورج و گۆڵی ڕێکخراوەکانی حزبی لەناوەوە کردووە.. لەسەردەمی دوای ڕاپەڕین و گۆڕانە سیاسییەکاندا، لەریزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستاندا، وەك لێپرسراوی لقی هەولێرو دواتریش وەزیری کشتوکاڵ و ئاودێری، لەخزمەتی جەماوەری هەولێرو جوتیارانی کوردستاندا بووە.

من، نامەویٚ باسی ڕۆڵ و پێگەی مامۆستا سەعد، لەکۆڕو نێوەندە سیاسییەکان بکەم، ئەوە جیٚ دەهێڵم بۆ هاوڕێیان و ئەهلی ئەو کارە... ناوبراو، چونکە خۆی مامۆستا بوو، هەردەم داکۆکی لەتوێژی مامۆستایانی کوردستان کردووە.. کاتێک کەدوای ڕاپەڕین، (یەکێتی مامۆستایانی سوسیالیستی کوردستان)مان دامەزراند، ئەو یەکێك بوو لەو کەسانەی کەزۆر پشتگیری دەکردین و ڕاستەوخۆ ئامۆژگاریو ڕێنوێنی دەخستە بەردەممان.. هەردەم لەهەوڵی ئەوە دابوو، موچەی مانگانە بۆ مامۆستایان دابینبکریٚ، بەردەوامیش لەپەیوەندیکردندا بوو لەگەڵ ڕێکخراوە مرۆییە جیهانییەکان، لەپێناوی دەستەبەرکردنی بەشە خۆراك بۆ مامۆستایان.

مامۆستا سەعد، لەبواری ئەدەب و دنیای ڕاگەیاندنیشدا، کەسایەتیەکی دیارو بەرچاوی خەباتی شاخ بوو.. بەیەك دوو ساڵ پێش دەرچوون بۆ شاخو بوون بەپێشمەرگە، یەکەم چیرۆکی خۆی لەگۆڤاری (بەیان) بەناوی (فەریکە گوێز) وابزانم لەساڵی ١٩٧٨ یان ١٩٧٩ بوو، بلاۆکردەوە، لەم چیرۆکەدا، بەشێوەیەکی چڕو پڕ، باسی تێکدان و کاولکردنی دێهاتەکانی کوردستان و سووتاندنی ڕەزو باغەکانی کردووە. (فەریکە گوێز)، سونبولی دێهات و ڕەزو باغ و کانییاوەکانی کوردستان و خەڵکە ڕاگوێزراوەکەی بوو... لەم چیرۆکەدا، دەست ڕەنگینیو تاقەت شکانی مامۆستا (سەعد)مان لەبواری چیرۆك و مامەڵەکردن لەگەڵ زماندا، بۆ دەردەکەوێت... پێم وایە، ئەگەر کاتی خۆی لەبری خەباتی سیاسی بۆ کاری ئەدەب و ئەفراندن تەرخان بکرابووایەو درێژەی بەنووسین و بلاۆکردنەوەی چیرۆك بدابووایە، دەبووە یەکێك لەچیرۆکنووسە زمان پاراوو دەست ڕەنگینەکانی کوردو، بەخششی زێتری پێشکەش دەکردین..

لەسەردەمی شاخیشدا، بـەهۆی نزیکبـوون و سەرپەرشـتی کردنـی دەزگاکـانی ڕاگەیاندن، دەیان وتارو لێکۆڵینەوەو بابەتی مێژوویی‌و شرۆڤەی سیاسـی لـەگۆڤاری تیۆری (سۆسیالیست) و بلاّوکراوەکانی شاخ، بلاّوکردۆتەوە. ئەوان ڕۆژان، لەبەر زەبرو زەنگ و گوشاری ڕژێم، لەژێر نـاوی بـاوکی گـۆران (ب. گـۆران)، بەرهەمـەکانی دەخستە بەردەمی خوێنەران. هەر لەبواری نووسین و بلاّوکردنەوەدا، چەند کۆمەڵـە چیرۆکێکی لەشاخ بلاّو کردەوە.. ئەوەی ئێستاکە لەو دوورە دەسـتە لـەیادم مابێـت، کۆمەڵە چیرۆکێك بـوو بـەناوی (تاقـە دارێـك)... هـەروەها کتێبێکـی مێـژوویی، مێژوونووسـی ڕووس (لازاریـف)ی بـەناوی (کێـشەی کـورد) لەعەرەبییـەوە کـرد بەکوردی‌و چاپی یەکـەمی لەشـاخ و چـاپی دووەمـی پـاش ڕاپـەڕین لەهـەولێر، بلاّوکردەوە. هەر لەشـاخیش، لێکۆڵینـەوەو شـرۆڤە کردنێکـی هـەردوو نامەکـەی (شەهید سەیدا ساڵح یوسفی) کردو بەناوی (واقیعبینی‌و چەند دیدگایەکی سەیدای نەمر)، بەچاپی گەیاند. لەو نامیلکەیەدا، جەختی لەسەر گۆڕانـە سیاسـییەکان و پێـشبینی‌یەکانی (سـەیدا) لـەبواری کارانـەبوونی (سۆسیالیـستی زانـستی) لەکۆمەڵگای کوردی‌و تەواوی جیهان، کردبۆوە.

پاش ڕاپەڕینیش، هەر لەهەفتەی یەکەم و دووەمی ڕاپەڕینـدا، ئـەو پێـشنیاری ئەوەی کرد کەهەرچی زووە ڕۆژنامەیەك دەربکەین.. ئـەو دەمـە، لەکۆبوونەوەکانـدا بەڕاشکاوی دەیگوت: (بێزاربووین لەژیانی عەسکەرتاری‌و با دەلیڤەیـەك لـەبواری ڕاگەیاندن و ژیانی شارستانی بکەینەوەو خەڵکەکە بخەینە سەر ئەو سکەیە)... هەر بەپێشنیاری ئەو، بابەتەکانی ژمارە یەکی ئەو ڕۆژنامەیەمان ئامادە کردو ناردمانە چاپخانە، بەلاّم مخابن کۆڕەوی بەسەردا هات و ئەو خەونەی مامۆسـتاو هاوڕێکـانی نەهاتە دی.

ئەوەی لای من جێگای سەرنج و تێڕامان و لێووردبوونەوەیە، دەسەلاَت شکانی ماموٚستا سەعدە بەسەر زمان و شێوە زارەکانی کوردیدا... ئەگەر یەکێك چیرۆك و پەخشانە بلاَوکراوەکانی ئەو بخوێنێتەوە، زمان پاراوی بۆ دەردەکەوێت و شێوەی نووسینی بەئاسانی دەناسێتەوە.

حەزم نەدەکرد لەدوای مەرگی شەهید، بەم شێوەیە ئەو یادە بنووسم و ئەو کارەساتە خوێناوییە ببینم، بەلاَم دیارە ڕوودانی ئەو مەرگەساتە بەپێچەوانەی حەزو ئارەزووەکانی من و تەواوی خەلَکی کوردستان و کۆمەلَگای شارستانی بوو... یادو بیرەوەرییەکانی ماموٚستای شەهید لەلای من و هاوڕێکانی ئەوەندە زۆرن لەبەر نەبوونی کات و بەردەست نەبوونی ئەرشیف و بەلَگەنامەی پێویست، هەر دەرەقەتی ئەوەندە هاتم.. وەك وەفایەکیش بۆ خەبات و قوربانیو چالاکییەکانی ناوبراوو ئەو زەمەنەی کە لەنزیکەوە یەکترمان تێدا ناسکردووە، سەری ڕێزو نەوازش بۆ گلکۆکەی دادەنوێنم و هەزاران سلاَویش لەگیانی پاك و بەرزە فڕی...

گەلی کورد:
چاکەی دۆستەکانیان لەچاودایە

هەر لەسەرەتای داگیرکردنی کوردستان و پارچە پارچە کردینەوە، گـەلی کـورد، دەستەوەستـان نەوەستـاوەو لەخـەبات و تێکۆشـاندا بـەردەوام بـووە.. لەئـەنجامی یەکانگیربوونی بەرژەوەندییە هاوبەشەکانی داگیرکەرانی کوردستان و وڵاتە ناوچەیی و جیهانیەکان، گرنگیەکی ئەوتۆیان بەدۆزی کورد نەداوە، بگـرە یارمـەتی دەوڵەتـە سەرکوتکەرەکانیـشیان داوە... هــەر لـەم ڕوانگەیـەوە، کوردەکـان، شـاخ و چـیا سەرکەشەکانی کوردستانیان بەتەنیا دۆسـت و پـشتیوانی خۆیـان زانیـووە. لـەزۆر ڕووداوو بۆنەی تایبەتیدا جەختیان لەسـەر ئـەم مەسـەلەیە کردۆتـەوە. وەلێ نـابێ ئەوەندە ڕەشبین بین و سەری دنیامان لێ وێك بێتەوە... شوکر خەڵکی مرۆڤدۆسـتی وا هەن، با لەپەنجەی دەستیش تێپەڕ نەکەن، خەمخۆری کوردن و لەدەلاقەی دەسـتەبەر کردنی مافە سەرەتاییەکانی مرۆڤدا دەخەبتن و، پێیان وایە، کورد هەقی خۆیـەتی خاوەن قەوارەو مـافی چارەنووسی خۆیان بن.

یەکێك لەو ژنە بـالاّ بەرزانـەی، لەهەشـتاکانی سـەدەی ڕابـردووەوە بەهـەموو شێوەیەك، لەخەمی کورددا بووە، خاتو (دانیال میتران) بووە. لەکاتێکدا کـەڕژێمی عێراق کارەساتی هەڵەبجەو ئەنفالی ئەنجامدا بـوو و، بـەردەوام بـوو لـەکاولکردنی

کوردستان، عێراق ببووە زیندانێکی گەورەو لەجیهاندا، ڕێگە بەهیچ ڕۆژنامەنووس و گروپێکی ڕاگەیاندن نەدەدرا بێن بەچاوی خۆیان ڕاستیەکان ببینن. لەو کاتەدا، دانیال میتران، لەناوەڕاستی ساڵی ١٩٨٩دا، بەهاوبەشی لەگەڵ کوردەکان، خەریکی بەستنی کۆنفرانسێك بوون لەپاریس، دەربارەی دۆزی کورد.. ڕژێمی عێراق زۆر هەوڵی دا، ئەم کۆنفرانسە نەبەسترێت، بەڵام بێ سوود بوو. جگە لەوەش، (تاریق عەزیز) و چەند زڕە کوردێك ویستیان بەشداری بکەن و مەسەلەی کورد چەواشە بکەن، کەچی بەشدارانی کۆنفرانس -نەك بەشداری کردن- بەڵکو لێ نەگەڕان نزیك ئەم ناوەش بکەوێت. لەکۆڕەوە مێژووییەکەی بەهاری ١٩٩١ دا، خاتوو میتران زۆر لەخەمی کورددا بووە.. کێشەی کوردی بەڕای گشتی ئەورووپا ناساندووە.. یەکێك بوو لەو کەسانەی (ناوچەی ئارام)یان بۆ کورد دابین کرد. لەشەڕی ناوخۆشدا، وەك هەر دڵسۆزێکی کورد، لەهەوڵی ئەوەدا بووە هەرچی زووترە ئەم شەڕە کاولکاریە کۆتایی پێ بێت... نامەو ڕاسپاردەکانی ئەو بۆ سەرکردەی لایەنە شەڕکەرەکان ئەو ڕاستییە دەسەلمێنن... لەکاتە دژوارەکاندا، سەردانی کوردستانی کردووە.. بەچاوی خۆی گۆڕی بەکۆمەڵی هەڵەبجەو پاشماوەی ئەنفالەکانی دیووە.

هەڵوێستی ئەو، دەربارەی هەموو پارچەکانی کوردستان و داگیرکەرەکان، هەر یەك هەڵوێست بووە.. کاتێك کە (ئۆجەلان) بەپیلانێکی ترسنۆکانەی نێو دەوڵەتی دەستگیر دەکرێت و ڕەوانەی تورکیا دەکرێتەوە، ئەو لەداخۆیانێکدا لە ١٨/٢/١٩٩٩دا گوتی: (ئۆجەلان تیرۆریست نیە، تیرۆریستە ڕاستەقینەکان، یەکەکانی سوپای تورکن کە کوردەکان سەرکوت دەکەن)[1]. هەروەها لەزۆر بواری جۆربەجۆری دیکەدا، لەبەرژەوەندی کورددا خەباتی کردووە. سەردانەکەی ئەم دواییەی کوردستان و بەشداریکردنی لەیەکەم دانیشتنی پەرلەماندا -پاش شەڕی

١-أوجلان الزعيم.. والقضية، رجائى فايد و أحمد بهاءالدين شعبان، القاهرة، ١٩٩٩، ص١٩٧.

ناوخۆ- لە ٤/١٠/٢٠٠٢ و ڕێکخستنی کۆنفرانسی پاریس دەربارەی دۆزی کورد لەناوەڕاستی کانوونی یەکەمی ٢٠٠٢دا، دوا هەوڵی ئەنجامدراوی ئەو خانمە کورد دۆستەیە. پێشمان وایە، ئەوە دوا هەوڵی نابێت و هی تریشی بە بەرەوە دەبێت.

(موعەمەر قەزافی)یش، یەکێکی ترە لەدۆستە نزیکەکانی کورد. لەسەرچاوەی بڕوا بوون بەمافی چارەی خۆنووسینی هەموو نەتەوەکان، بڕوای بەدامەزراندنی دەوڵەتی کوردی هێناوەو پێی وایە، کوردیش یەکێکە لەو نەتەوە زوڵم لێکراوانەو هەقی خۆیانە لەسەر خاکی باب و باپیرانیان دەوڵەتی خۆیان هەبێت.. هەر لەسەرەتای شۆڕشی نوێی گەلی کوردستانەوە، پشت و پەنای کورد بووە. کاتێک کەشۆڕش پێویستی بەدەزگاکانی ڕاگەیاندن بووە، بۆ دەستەبەرکردنی ئیستگە، (عادل مراد)، وەك نوێنەری (یەکێتی نیشتمانی کوردستان)، سەردانی قەزافی کردووەو یارمەتی پێویستی لێ وەرگرتووە[1].

(قەزافی)، هەر لەسەرەتای هەشتاکانەوە، بێ موجامەلە کردن و ڕاستگۆیانە، بەرگری لەکورد کردووە. (پیاوێکی لەڕادە بەدەر، ئازایە، بەهەموو ڕاشکاویەك ئەوە دەڵێت کەبڕوای پێیەتی، بێ گوێ دانە کاتی تەنگانەو گرنگی دان بەخوو ڕەوشتی دیبلۆماسییانە)[2]. کاتێك کە (نەجمەدین ئەربەکان)ی سەرۆك وەزیرانی تورکیا لەساڵی ١٩٩٦دا، سەردانی لیبیا دەکات و چاوی بە قەزافی دەکەوێت. بەڕاشکاوییەوە، ڕەخنەی لەئەربەکان گرت و گوتی: (.. تورکیا ڕژێمێکی ڕەگەز پەرستەو کورد دەچەوسێنێتەوە. کورد هەقی خۆیەتی بەمافی ئازادیو سەربەخۆیی

١-مادێنا، مێژوو و بیبلۆگرافیای ڕاگەیاندنی (ی.ن.ك) ١٩٧٥-١٩٩١، ئازاد ناخەقینی، چاپی یەکەم، سلێمانی ٢٠٠٠، ل١٥٧.

٢-تصريحات هامة للمفكر الكردي جمال نبز، المقدمة بقلم، جواد ملا، من منشورات كوردنامه- لندن، ١٩٩٦ ص٦٩.

شاد بێت..)[1]. تاکە سەرۆکێکە لەهەموو دنیادا، داوای دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان دەکات[2].

لەکاتی دەستگیرکردنی (ئۆجەلان)یشدا، ئەو یەکەمین سەرۆك دەوڵەتی عەرەبیو دنیابوو، پشتگیری لەکورد کردو ڕژێمی تورکیاو لایەنە بەشدارەکانی ڕیسوا کرد. لەداخۆیانی ٢١/٢/١٩٩٩ دا گوتی: (ئەو ولاّتانەی بەشداری ئەم پرۆسەیان کردووە، کەمترن لەوەی پێیان بگوترێت ولاّتانێکی تێکشکاوو ترسنۆك و بێ ویژدان و بێ ئەخلاقن)[3].

گەلی کورد، بەهیچ شێوەیەك، چاکەو هەڵوێستی دۆستانەی ئەو ولاّت و کەسانەی هەرگیز لەیاد ناچێت، کە لەڕۆژانێکدا، تەنیاو تەنیا، شاخەکان دۆستی بوون، بەهانای کوردەوە هاتوون. هەر لەم ڕوانگەیەوەش، بۆ گوزارەکردن لەم قەرزە گەورەیە، کورد بەهەر شێوەیەك بێت، دەیەوێت ئەوە بسەلمێنێت، کەدۆستەکانیان لەیاد ناکەن و پەیکەرێکن لەدڵ و دەروونی هەموو تاکێکی کورددا. هەر بۆ ئەم مەبەستەش، بەنیازی کەمێك سووککردنی باری ئەو قەرزە پیرۆزانە، چەند شەقام و گۆڕەپانێکیان بەناوی ئەو کەسانە کردووەو پەیکەریشیان بۆ دروست کردوون. لەم بوارەدا:

- لەدەروازەی شاری سلێمانیدا، چوار ڕیانێك بەناوی (گۆڕەپانی برای سەرکردە موعەمەر قەزافی- میدان الأخ القائد معمر قزافي) ناوزەد کراوە.
- لەشاری هەڵەبجەدا، پەیکەرێك بۆ خاتوو (دانیال میتران) دروستکراوەو لە ٢٦/١٢/١٩٩٢دا، پەردەی لەسەر لادراوە.

١-تصريحات هامة للمفكر الكردي جمال نبز، المقدمة بقلم، جواد ملا، من منشورات كوردنامه- لندن، ١٩٩٦ ص٦٩.

٢-المصدر نفسه، ص٧٠.

٣-أوجلان الزعيم... و القضية، ص٢٠٠٢.

- لەدهۆكدا، شەقامێك بەناوی (شەقامی فرانسۆ میتران) دروستكراوە.
- لەهەولێردا، چوار ڕیانێك بەناوی (دانیال میتران) كراوە.
- كوردەكان بەم ژنە دەڵێن: (دایكی كوردان)[1]، كەچی توركەكان پێی دەڵێن: (چركن كادن) ژنە ناشیرینەكە.
- لەهەولێردا، پەیكەرێك بۆ ڕۆژنامەنووسی ئەڵمانی (گادگرۆس) لەسەر شەقامی شەست مەتری دروست كراوە. گادگرۆس یەكێك بوو لەو ڕۆژنامەنووسە بیانیانەی لەڕاپەڕینی ١٩٩١دا، هاتبووە كوردستان و شان بەشانی پێشمەرگە لەبەرەكانی جەنگدا بوو.. دەیویست بەقەڵەم و كامیراكەی، زەبرو زەنگی ڕژێم و دەنگ و بلسی بەرخودانی كوردەكان، بەرای گشتی ئەڵمانیا، بگەیەنێت. وەلێ مخابن لەهێرشی ڕژێم بۆ داگیركردنی هەولێر لە ٣٠/٣/١٩٩١دا، لەنێوان هەولێرو كەركوك دا، شەهید كرا.
- شاعیری گەورەی عەرەب (جەواهیری)، لەشاری سلێمانیدا، پەیكەرێكی بۆ دروستكراوە. جەواهیری یەكێك بووە لەكەسایەتیە گەورەكانی عێراق و بەردەوام داكۆكی لەكێشەی كورد كردووە. شیعریشی بۆ كوردستان گوتووە.

ئەوانە نموونەیەكن، من دوور لەوڵاتەوە، هەر ئەوەندەم شك بردووە.. دڵنیام زۆر شتی تر كراوە، كە قابیل بەو كەسانەن كە بەهانای كوردەوە هاتوون. لەكۆتاییدا، دەمەوێت ئەوە بڵێم، كورد دەستی بێتەوە بەرخۆ، دڵنیام چاكەی هیچ كەس و لایەنێك، لەیاد ناكات و یادو یادەوەری ئەوانە، هەر بەزیندوویی و بە بەرزی ڕادەگرێت.

١-بەڕێز (حەمەكەریم هەورامی) شانۆنامەیەكی هەیە بەناوی (دایكی كوردان) و لەساڵی ١٩٩٧ لەهەولێر چاپكراوە.

ململانێ ی هاوكێشەكان

(خوێندنەوەیەكی بێ شەرمانەیە بۆ پەیوەندی نێوان كوردو جوولەكە)

جوولەكەكان، یەكێكن لەنەتەوەكانی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست و، پێیان وایە، مێژووەكەیان بۆ سەردەمی (ئیبراهیم خەلیل) و (٤٠٠) سالْ پێش زایین دەگەڕێتەوە[1].. كاتێك كە لەگەلْ ئیبراهیم دا، لەولاتی نێوان دوو ڕووبارەكە (عێراقی ئێستا)، بەرەو فەلەستین كۆچیان كرد، كە ژمارەیان خۆی لەچوار هەزار كەس دەدا. هەروەها لەسەردەمی موسا پێغەمبەردا، كاتێك كەفیرعەون تاو بۆ موسا دێنیو ناهێلێت پەیامەكەی بلاو بكاتەوە، موسا ناچار دەبێت بەخۆییو بەشەش سەد هەزار كەسەوە میسر بەجێ بهێلێت و بەرەو فەلەستین كۆچ بكەن...

جوولەكەكان، یەكێكن لەو نەتەوانەی بەدرێژایی مێژوو چەوساونەتەوەو غەدریان لێكراوەو دەربەدەرو قڕ كراون. لەسەردەمی ئیمپراتۆریەتی ڕۆمانیەكاندا، كاتێك كە فەلەستینی یان داگیركرد، جوولەكەكانیان قەتل و عام كردو بەشێكیانیش پەرش و

---

١ –یهود العراق تأریخهم، أحوالهم، هجرتهم، یعقوب یوسف کوریة، لبنان، ١٩٩٨، ص٥.

بلأوە پێکردن. خاچپەرستەکانیش، کاتێك کە لەساڵی ١٠٩٩دا شاری (قدس)یان داگیرکرد، بەشی هەرە زۆری جوولەکەکانیان، لەناو پەرستگاکانیان ئاگر تێبەرداو بوونە خۆڵەمێش.. ئەوەی ڕزگاریشیان بوو، بەشێوەی کۆڕەو، لەتاو گیانی خۆیان، فەلەستینیان جێ هێشت و بەسەرجەم دنیادا بلأو بوونەوە، تا ئەو کاتەی کە (سەلاحەدینی ئەیوبی) قودسی ڕزگار کردو خاچپەرستەکانی شکست پێ هێنا. ئەو کاتە، سەلاحەدین، ڕێی بەجوولەکەکان دا، دووبارە بگەڕێنەوە فەلەستین. لەمێژووی هاوچەرخیشدا، نازییەکان، لەسەردەمی (هیتلەر)دا، بەشێوەیەکی وەحشی گەرانە، قەتل و عامی جوولەکەکانیان کردو شەش ملیۆن کەسیان لێ سووتاندن. لەسەرچاوە کۆنە ئایینیەکاندا هاتووە، کە فەلەستینیەکان، وەك کۆچبەر لەسەردەمی فیرعەون (ڕەمسیسی سێیەم) ساڵی ١١٨٠ی پ.ز لە (کریت)ەوە هاتوونەتە فەلەستین. واتە، (٥٠) ساڵ پاش کۆچکردنی (بەنی ئیسرائیل) لەمیسرەوە بۆ فەلەستین[١]. هەرچۆنێك بێت، ئەوە چەمکێکی کورتی مێژووی جوولەکەکانە لەفەلەستین. لەخوێندنەوەی ئەو کورتە مێژووەدا، دەگەینە چەند سەرەنجامێك کەدەتوانین لەم خالأنەدا کۆبەندیان بکەین:

١-جوولەکەکان، پێشینەیەکی مێژوویيان هەیە لەفەلەستین و ئەوانیش وەك عەرەبەکان، خاوەنی ئەو خاکەن. باشترین بەڵگەش ئەوەیە، کە سەلاحەدینی ئەیوبی، یەکەم سەرکردەی ئیسلام بووە ڕێی پێداون بگەڕێنەوە فەلەستین. دیارە، ئەو پێشینەیان هەبووە، بۆیە ڕێی پێداون بگەڕێنەوە فەلەستین.

٢-پاش دابەشکردنی فەلەستین و ڕاگەیاندنی دەوڵەتی ئیسرائیل لەساڵی ١٩٤٨، بەهۆی سۆزو ختووکەی ئایینیو نەتەوەییەوە، زۆربەی مێژوو نووسە عەرەب و

١-رب الزمان ودراسات آخرى، سيد محمود القمني، ١٩٩٦، ص٤٩.

موسڵمانەکان، ئەو پێشینە مێژووییانە فەرامۆش دەکەن و بەرەنجامی زاڵبوونی ئەو هەستە بەسەر هەقیقەت و واقیع مێژووەکە چەواشە دەکەن.

٣-جوولەکەکانیش، بۆ مێژووەکەیان، پشت بەکۆنترین سەرچاوەی ئاینییان کە (تەورات)ە دەبەستن.. لەبەرامبەر ئەوەشدا، عەرەبەکان زۆر تەفسیری ترو بەڵگەی تر دەهێننەوە.

٤-بەکورتی، لەسەر خاکی فەلەستین، بەدرێژایی مێژوو عەرەب و جوولەکە ژیاون...

هەر ئەم ڕاستیەش بوو، وایکرد، عەرەبەکان بەتایبەتیش فەلەستینیەکان ناچار بن، لەساڵی (١٩٨٨) بەدواوە، ئیسرائیل وەك دەوڵەت ناس بکەن.

هەر لەپاش ڕاگەیاندن و ئاشکرا کردنی ئەو دەوڵەتە نوێیە، تورکیا، یەکەم دەوڵەتی ئیسلامی بوو کەدانی پێدانا... بۆیە (سلێمان دیمێریل)ی سەرۆکی پێشووی تورکیا، لەسەردانێکیدا بۆ ئیسرائیل بەشانازییەوە دەڵێت: (ئەوەی یەکەم وڵات بوو دان بەئیسرائیل دابنێت، ئەوە ئێمە بووین)[1]. سەرۆك ئەرکان سوپای تورکیش (ئیسماعیل قەرەدای) بەشانازییەوە دەڵێت: (تورکیاو ئیسرائیل دوو دەوڵەتی دیموکراتی تەنهان لەناوچەکەدا)[2].

یەکێتی سۆڤیەتی جارانیش (قەڵاو پشت و پەنای نەتەوە ژێر دەست و زۆر لێکراوەکان!!!)، وەك دۆستێکی نزیکی عەرەب و وڵاتە موسڵمانەکان دانی بەقەوارەی ئیسرائیل نا.

ئیتر، ململانێیەکە بەردەوام بوو... بەتێپەڕبوونی کات، هێدی هێدی عەرەبەکانیش دانیان بەئیسرائیل ناو وەك دەوڵەتێکی خاوەن کیان، ناسیان کرد.

١-أجلان الزعيم.. والقضية، رجائي فايد- أحمد بهاءالدين شعبان، القاهرة، ١٩٩٩، ص١٤٢.

٢-المصدر نفسه، ص١٥٧.

حالّی حازر، ئیسرائیل پەیوەندی دیبلۆماسی لەسەر ئاستی بالّویزخانە، لـەئوردن و میسرو مەغریب و موریتانیا هەیە... ژێراو ژێریش، پەیوەندییـەکی باشـی لەگـەلّ زۆربەی هەرە زۆری عەرەبەکان (دەسەلاّتی فەرمانڕەوا)دا هەیە. هەر ئەم هۆکارانەش بوون، پالّی بە (معەمەر قـەزافی)، یەکـەم سـەرکردەی عـەرەبی بەرهەلّـستکارو ڕادیکالّ نا، کە لەپێناو چارەسەرکردنی کێـشەی عـەرەب و جوولەکـە، فەلەسـتین دابەشـبکریو دەولّـەتێك لـەپاشماوەی هـەردوو وشـەی (فەلەسـتین+ ئیـسرائیل) دروستبکرێ بەناوی (ئیسرا+تین).

فەلەستینیەکانیش (جگە لەڕێکخراوە ئیسلامیە تیرۆریستەکان)، گەیشتنە ئەو قەناعەتە کەدروشمی، (ڕزگارکردنی فەلەستین لەڕووبارەوە بۆ دەریـا) دادیـان نـادا، بۆیە، لەم دروشمەیان پاشگەز بوونـەوە... لەسـالّی ١٩٨٨ بەدەولّـەتێك ڕازیـن کـە سنووری سالّی ١٩٦٧یان بۆ دابین بکات.

هەروەها، ئەندامانی هەردوو ئەنجوومەنی نیـشتمانیو ڕاپەڕانـدنی فەلەسـتین، کاتێك کە لەسالّی ١٩٩٩دا، لەگەلّ کۆنە سەرۆك کۆماری ولاّتـە یـەکگرتووەکانی ئەمریکا (بیل کلنتۆن)، کۆبوونەوە، لەگەرمەی چەپلّە ڕێزاندا، بەکۆمەلّ دەستیان بەرز کردەوەو دەنگیان دا، بۆ هەلّوەشاندنەوەی (بنود المیثاق الوطني الفلـستیني)، کەدان بەدەولّەتی ئیسرائیلدا نانێـت و داوا دەکـات، ئـەو دەولّەتـە لەبنوبۆتکـەوە هەلّبتەکێنرێت.. (یاسر عەرەفات)یش، کە لەهـەمـوو داخۆیـان و ڕاگەیاندنـەکانی فەلەسـتینیو عـەرەبیو ئیـسلامییەکان، بەنوێنـەری هەلّبـژێردراوو ڕاسـتەقینەی فەلەستین لەقەلّەمی دەدەن، شەخسی خۆی دان بەئیسرائیلدا دەنێـت و ئامادەشـە لەسەر مێزی گفتوگۆدا، بەشێوەیەکی ئاشتیانە، کێشەکانیان چاەسەر بکەن.

(مەحموود عەباس- ئەبو مازن)ی سەرۆکی پێشووی حکومەتی فەلەستین، لەساڵی ١٩٨٢دا، لەمۆسکۆ نامەی دکتۆراکەی لەسەر، (پەیوەندییە نهێنییەکانی نێوان نازییەکان و سەرکردەکانی بزووتنەوەی زایۆینزم)، تەواوکرد. عەباس، لەتێزەکەیدا، جەختی لەسەر ئەوە کردبوو کەسووتاندنی (٦) ملیۆن جوولەکە، لەسەر دەستی نازییەکان، شتێکی هەڵبەستراوو لەواقیع دوورە.. ئەگەر ڕووشی دابێت شتێکی کەم و لەو قەبارەیە بەدەرەو بەئاگاداریو هاوکاری سەرکردەی زایۆنییەکان، ئەنجامدراوە. پاش تێپەڕبوونی زێتر لە (٢١) ساڵ بەسەر نامەکەیدا، (عەباس) بەشێوەیەکی نەرم و نیان داوای لێبووردن لەئیسرائیل دەکات و بەم شێوەیە وەڵامی ڕۆژنامەنووسان دەداتەوە، (... ئەوەی نووسرا، لەسەردەمی ململانێی نێوان بزووتنەوە ڕزگاریخوازەکان و لەسەردەمی شەڕی لوبنان و ململانێی نێوان هەردوو بلۆکەکە نووسراوە... بێگومان ئێستاکە بینووسمەوە، بەشێوەیەکی تر دەینووسم و دایدەڕێژمەوە)[1].

تائەوەندە، پەیوەندی پڕ لەهەڵکشان و داکشانی جوولەکەو عەرەبەکان، بەم شێوەیە بووە... کەبەهەموو شێوەیەك، لەپرۆژە ستراتیژیو نەتەوایەتییەکانیان، پاشگەز بوونەتەوەو بەشێوەیەکی ئاشکرا لەکاردان بۆ ئاسایی کردنەوەی پەیوەندی لەگەڵ ئیسرائیل... لێرەدا، هەقمانە بپرسین، بۆچی ڕەوای هەق نییە، نەتەوەیەکی ژێر دەستەی وەك نەتەوەی کورد، کە هەر چوار لای بەداگیرکەرو دوژمنی سەرسەخت دەورە دراوە، لەپێناو دەستەبەرکردنی ماف و بەرژەوەندییەکانی، پەیوەندی ڕاستەوخۆ، یان ژێراو ژێر لەگەڵ ئیسرائیلدا گرێ بدات، لەکاتێکدا کە کورد نەك لایەنێکی سەرەکی بەڵکو لایەنێکی لاوەکیش نییە لەهاوکێشەکەدا؟!

١-جريدة (القدس العربي)، لندن، العدد (٤٤٠٣)، ١٧/٧/٢٠٠٣، ص٩.

ئەگەر چاوێك بەمێژووی هاوچەرخ و نیو سەدەی بەر لەئێستادا، بخشێنین، ئەوا بەئاشکرا، لەنێو تەواوی بەڵگەنامەو ئەرشیف و ئەدەبیاتەکانی تەواوی پارتە سیاسییەکانی کوردستان، ئەو ڕاستییە بەدی دەکەین کە کورد دۆستێکی نزیکی نەتەوەی عەرەبی فەلەستین بووەو، بەڕاگەیاندن و بەکرداریش، ئەو ڕاستییەی سەلماندووە.

(مستەفا بارزانی)، لەگەرمەی شەڕی سوپای عێراقدا بوو، کاتێك کەشەڕی نێوان عەرەب و ئیسرائیل لەحوزەیرانی ١٩٦٧دا هەڵگیرسا.. ئەو کاتە، (بارزانی)، بۆ پاڵپشتی کردن لەخەباتی فەلەستینیەیەکان، ئاگر بەستی ڕاگەیاندو دەستی سوپای عێراقی والاّ کرد، تاوەکو بەشداری شەڕی حوزەیران لەدژی ئیسرائیلدا بکات... ئەوە بەڵگەیەکی حاشا هەڵنەگرە بۆ بەدرۆ خستنەوەی ئەو پڕوپاگەندەو ڕاگەیاندنانەی ئیدعای ئەوە دەکەن کە (بارزانی)و بزووتنەوەی کورد لەنێوان ١٩٦١-١٩٧٥ پەیوەندییەکی تۆکمەیان لەگەڵ ئیسرائیلدا هەبووە. وێڕای ئەوەش، بەسەدان ناوی درەوشاوە لەبزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورددا، بۆ یەکەم جار لەفەلەستین مەشقیان کردووەو لەدژی سوپای ئیسرائیل جەنگاون... هەشیانە، گیانی خۆشیان بەخت کردووە...

لەئەدەبی کوردیشدا، بەسەدان پارچە شیعری حەماسیو کورتە چیرۆك هەیە، پاڵپشتی لەو خەباتە کردووە.. لەکۆتایی هەموو داخۆیان و بەیاناتی پارت و ڕێکخراوە کوردییەکانیشدا، ئەو پەرەگرافە دەبینرێ، (بمرێ ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و نۆکەرانی).. پارتە کوردییەکان، زێتر لەپارتە ئیسلامیو کۆمۆنیستەکان، ئەو پەڕەگرافەیان تۆختر کردووە، لەپاش ئەو هەموو خەبات و هەڵوێست و لایەنگیریو

ئەرشیفەی کورد، هەڵوێستی فەلەستین و عەرەب و موسڵمانەکان چی بووە دەرهەق بەکورد:

- بەشێکی زۆری ئەو فەلەستینیيانەی لەعێراقدا نیشتەجێ کرابوون، لەنێویشیاندا ڕێکخراوە سیاسییەکان، بەشدارییەکی کاریگەرییان هەبوو، لەسەرکوتکردنی شۆڕشی ئەیول.. ئەو فەلەستینیيانە، لەنێو ریزەکانی سوپای عێراقدا، شان بەشانی سوری‌و ئوردونی‌و یەمەنییەکان دژی کورد جەنگاون و بەشێکیشیان وەك دیل کەوتوونەتە دەست هێزەکانی پێشمەرگەی کوردستان[1]. پاش نووشستی راپەڕینی سەرتاسەری ١٩٩١ی خەڵکی کوردستانیش، فەلەستینیيەکان، شان بەشانی پەل و لایەنە بەکرێگیراوەکانی تری وەك (مجاهیدینی خەلق)ی ئێرانی لەگەڵ گاردی کۆماری سەدام دا، قەتل و عامی خەڵکی کوردستانیان کردووە.

- لەهەموو قۆناغەکانی مێژووی هاوچەرخدا، نووسەرە عەرەبەکان، بزووتنەوەی کوردییان وەك دەستەیەکی جودا خوازو دژ بەعەرەب لەقەڵەم داوەو بەئیسرائیلی دووەمیان ناوزەد کردوون. نووسەری شۆڤینی عەرەب (محمد طلب هلال)، کاتێك کە سەرۆکی هۆبەی (ئاسایشی سیاسی) لەپارێزگای (حەسەکە) بوو، لەنامیلکەیەکدا بەناوی: (دراسة عن محافظة الجزيرة من النواحي القومية والأجتماعيه والسياسية)دا دەڵێت: (پێویستە بەم شێوەیە لەکورد بڕوانین، کە نەتەوەیەکن بەهەموو شێوەیەك هەوڵ دەدەن خەونەکانیان بێننە دی‌و قەوارەیەك بۆ خۆیان پێك بهێنن.. پێویستە بەچاوێکی بوغزو دوژمنکارانە سەیریان بکەین، هەر چەندە لەڕووی ئاینەوە لەگەڵ

١-کاکا والجدار، نزار أغري، بيروت، ١٩٩٦ ص٢٨.

جوولەکەدا جیاوازن، بەلاّم دەبێت وەك ئیسرائیل سەیریان بکـەین... یەهودسـتان و کوردستان لەهەموو ڕوویەکەوە وەك یەك شت وان..)[1] .

هەروەها ڕۆماننووسی میسری عەرەب نەژاد (جمال الغيطاني) لەشەڕی چەکداری نێـوان کـوردو ڕژێمـی بەعـسدا، لەسـاڵی ١٩٧٤ وەك پـەیامنێرێکی جـەنگ، بەکۆپتەرەکانی سوپای عێراق، لەئاسمانی کوردستاندا سووڕاوەتەوە، بەچـاوی خـۆی کاولکردنی گوندەکان و، سووتاندنی کێڵگەو ڕەزو باخ و کوشتنی بەکۆمەڵی خەڵکی کوردستانی، بینیووەو، بەچاوێکی شۆڤینیانەوە، سەیری کوردی کردووەو لەگەرمـەی خۆشـیو بەختەوەریـدا، ڕووداوو کارەسـاتە جـەرگبڕەکانی تۆمـارکردووەو نیـشانەی پاڵەوانیەتیو ئازایەتی بە بـەرۆکی ئـەو سـوپا دەسـت ڕەشـە وەکـردووە... دواتـر، بیرەوەرییەکانی، لەشێوەی کتێبێك بەناوی (حداس البوابة الشرقية)دا، بلاّوکردۆتەوە. ناوبراو لەو کتێبەیدا، کوردەکان وەك، تاقمێکی لەیاسا دەرچوو و بەکرێگیراوو چەتەو ڕێگرو جوداخوازو دۆستی ئیسرائیل، ناوزەد دەکات و دەست خۆشیش لە پاسەوانانی دەرگای ڕۆژهەلاّتی عەرەبی!!!) دەکات.

لەسەرو بەندی شەڕی ئازادکردنی عێراق و ئێستاشی لەگەڵدابێت، لـە کەناڵـە عەرەبییەکانـدا، بـەدەیان دەنگـی ڕەش و قەلـە ڕەشـکە ئاسـا دەقیڕێـنن و کـورد بەئیسرائیلی دووەم لەقەڵەم دەدەن.. تـا گەیـشتە ئـەو ڕادەیـەی دەنگێکـی شـووم لەیەمەنەوە، لەپەیوەندییەکی تەلەفۆنیدا گـوتی: (... سـەدام مجاهیـدی عەرەبـەو شتێکی چاکی کردووە، هەڵەبجەی کیمیا بارانکردووە... هیوادارین، ئێستاکەش ئـەو گازە بەکاربهێنێ تا ئەوەی ماون لەناو ببرێن و ڕەوانەی دۆزەخ بکرێن...).

١-الكرد، العرب والبعث، سلمان إبراهيم داوي، برلين، ٢٠٠٢، ص٣٦.

– زۆربـــەی هـــەرە زۆری، دەوڵەتـــە عـــەرەبی‌و ئیـــسلامییەکان، پێیـــان ڕەوایـــە دەوڵەتێکی فەلەستینی دابمەزرێت.. کەچی خـەباتی ڕەوای کـورد بەبزووتنەوەیـەکی جودا خوازو سەر بەئیسرائیل لەقەڵەم دەدەن.

– تورکیا پێی ڕەوایە، جەزیرەی (قبرس) داگیر بکات و دەوڵەتێکی تـورکی تێـدا قیت بکاتەوە، کە تائێستاکە جگە لەخۆی کەس دانی پێدا نانێت.. ئەوە لەکاتێکدا تورکەکان لە ١١/٧٪ی دانیشتوانی جەزیرەکەن و لـەکۆی (٧٥١/٥٠٠) کـەس تەنها (٨٨) هەزاریان تورکن[1]. دانیش بەئیسرائیل دادەنێن. کەچی (٢٥) ملیۆن کورد لەسنووری دەستکردی تورکیـادا، بێبەشـن لەهـەموو مافـە سـەرەتاییەکانی ژیاندا..

– پاکستان، خۆی بەقەڵای ئیسلام دەزانێت.. خەمخۆری یەکێتی خاکی عێراقـە، کەچی لەهەمان کاتدا، داوای جوودا بوونەوەی (کشمیر) لەهندستان دەکات..

– تەنها لەیەك ڕۆژدا پێنج هەزار کورد لەهەڵەبجە گیانیان لەدەست دا.

کەچی دەنگێکی ناڕەزایی عەرەبی‌و ئیسلامی‌مان نەبیست.. کەچی لەماوەی نێوان ١٩٨٧-١٩٩٢ لەڕاپەڕینی فەلەستیندا، کەمتر لەهەزار کـەس گیانیـان لەدەسـت داوە، کەچی (برا موسڵمانەکانمان!!) هەراسـان بووینـەو سـەری دنیایـان لێ وێـك هاتۆتەوە... هەر ئەو برا موسڵمانانە، کە ڕێبەرو ڕێ نیشاندەری خەڵکن، بـەکۆڵێك ڕیشی پڕ لەئەسپی‌وە لەکەناڵە عەرەبییەکان دەرشێنەوەو سەرو دڵی کـورد دەگـرن... لەخوتبەو نوێژی هەینی‌دا (عودەیی‌و قوسـەی) بەشـەهیدو پاڵـەوان و جیهادکـار

1- dtv- Jahrbuch ٢٠٠٣, Deutschland, ٢٠٠٢, s: ٤٨٣ .

لەقەڵەم دەدەن[1]... (ئیخوان مسلیمین)ەکانی برامان!! لەئوردن تازیە بۆ ئەو دوو تاوانبارە دادەنێن.. لە ١/٨/٢٠٠٣شدا لەفەلەستین بۆ هەمان مەبەست تازیە دادەنێن.. ئەوانە، وەك ئەو ڕاستییە نەزانن، کە ئەم دوو تاوانبارە، ئافرەت نەماوە لەبەغدا دەست درێژی نەکەنە سەر یان تەشقەڵەی پیٚ نەکەن.... دواتریش سوڕگوم نەکرابن... بەڕاستی هەقمانە بڵێین، (بانێکەو دوو هەوایە).

کە ئەوانە هەڵوێستی عەرەب و موسڵمانەکان بێت، کورد ناچارە لەتاوی خنکان دەست بۆ چیلکە دارێك ببات، تاوەکو لەکەناری ڕزگاربوون نزیکی بکاتەوە.. ئێستاکەشی لەگەڵدا بێت، عەرەبەکان ئەوە دەکەنە بنیشتە خۆشەی بن ددانیان کە ئیسرائیل لەساڵانی ١٩٦١-١٩٧٥ پەیوەندی لەگەڵ بزووتنەوەی کورد هەبووە. لەهەموو بۆنەیەکدا ئەوە بەچاوی کورد دادەدەنەوە... کوردیش، بەشەرمێکەوە بەرپەرچی ئەو بۆچوونانە دەدەنەوە.. کاتێك کەڕۆژنامەنووسێکی ئیسرائیل وەك هەر ڕۆژنامەنووسێکی تری بێگانە هاتۆتە کوردستان و ڕاپۆرتی خۆی نووسیووە، ئەوە دەکەنە بەڵگەو دەستکەلای خۆیان... ئەوان تەنها ئیسرائیلیەکەیان لەمێشکدا چەسپیووە.

ئێستاکە هەق وایە چیتر، کورد شەرم نەکات و پەیوەندی پتەو لەگەڵ ئیسرائیل دا دابمەزرێنێت، چونکە:

- بەدرێژایی مێژوو عەرەبەکان و موسڵمانەکان، دژی کورد خەباتیان کردووە..
- عەرەب و موسڵمان، خۆیان پەیوەندی ئاست بەرزیان لەگەڵ ئیسرائیل هەیە.

١–لە ٢٥/٧/٢٠٠٣دا، (شێخ ماهر حمود) ئیمام و خەتیبی مزگەوتێکی شاری (سەیدا)ی لوبنانی لەنوێژی هەینیو لەگفتوگۆیەکی تەلەفۆنی لەگەڵ کەناڵی ئاسمانی (العربیة)دا گوتی: عودەیی و قوسەی شەهیدن.

- ئیسرائیل لەڕووی سەربازیو سیاسیو هاوڕێکبوونی بەرژەوەندییەکان، مەوقیعێکی باشی هەیەو دەکرێ حیسابی بۆ بکرێت.

- مادام لایەنی سەرەکی هاوکێشەکە کە فەلەستینیەکانن، بەهەموو شێوەیەك دەیانەوێت لەگەڵ ئیسرائیلدا کێشەکانیان چارەسەر بکەن.. بۆچی ئێمە هەوڵی ئەو لێك نزیکبوونەوەیە نەدەین و پەیوەندییەکانمان لەسەر ئاستی سیاسیو ئابووریو ڕاگەیاندنەوە پتەو نەکەین؟!

- ئێمە دژی داخوازییەکانی گەلی فەلەستین نین.. بەڵام بەرژەوەندی خۆمان لەپێش بەرژەوەندی ئەوان دادەنێین.

- ئەمڕۆ لەسەردەمی گۆڕانکاریو بەدەست هێنانی بەرژەوەندییەکان، کاتی ئەوە هاتووە، هەرچی زووترە، سەرکردە سیاسییەکانی کورد، بەخیتابێکی نەگۆڕو دیدێکی ترەوە، سەیری هاوکێشەکان بکەن... تاوەکو چیتر لەخوێندنەوەی لەدەست چوونی هەل و نووشوستییەکان، پەنجەی خۆمان نەگەزین. ئەمڕۆ سەردەمی جیهانگیریو دابینکردنی مافی تەواوی نەتەوە ژێر دەست و گروپە جیاوازەکانە.. باچیتر شەرم نەکەین، ئەوەی لەمێشك و بەرژەوەندیماندایە، بەڕاشکاوی دەریببڕین و ئامادەی تەوەرو گفتوگۆکردن بین.. باچیتر لەبەر خاتری خاترداران کچی خۆمان نەکەینە قوربانی کوڕی خەڵکی..

پرۆسەی ئازادکردنی عێراق و کەناڵە عەرەبی یەکان

دەزگاکانی ڕاگەیاندن، هۆکارێکی بنچینەیین بۆ هوشیار کردنەوەی کۆمەڵ و چەسپاندنی یاساو کەش و هەوای دیموکراسی، لەسەرجەم کۆمەڵگاکانی مەدەنیدا.. جیاوازییەکی ئەو تۆی نییە، لەگەڵ سێ دەسەڵاتەکەی تر، (یاسادانان و ڕاپەڕاندن و دادوەری)و، لەزوویەکەوە، بەدەسەڵاتی چوارەم، ناوزەد کراوە. ئەمە، لەکاتێکدا کە ئەگەر، ئەو ڕاگەیاندنە، گوزارشت لەکوێرەوەرییەکانی کۆمەڵ و کۆژانەکانی بکاتو دەربڕی خواستەکانی بێت.. ڕەخنەی بنیاتنەرو واقیعییانە، لەپێناو ئاوەدانکردنەوەو بنیاتنان و بەرەو پێش بردنی کۆمەڵ، لەدەزگاکانی دەسەڵات و ڕێکخراوە کۆمەڵایەتییەکان، بگرێت.. ئەگەر لەو تایبەتمەندییانە بەدوور بوو، بێگومان کاری نەرێنی دەکاتە سەر کۆمەڵگاو، لەوانەشە بەرەو هەڵدێری ببات.

ڕژێمی بەعس، درکی بەم ڕاستییانە کردووەو هۆکارەکانی ڕاگەیاندنی (بەدیوە بەرەواژەکەی) بەکارهێناوە. واتە، ڕاگەیاندنیش یەکێك بووە لەدەزگا سەرکوتکەرەکان

و بەدرێژایی ٣٥ ساڵی فەرمانڕەوایەتی، بێ پسانەوە، لەهەوڵی چەواشەکردنی ڕاستییەکان و پووش بەسەرکردنی تاوانەکانی دا، بووە، دەرهەق بەگەلانی عێراق و ولاّتانی دەرو دراوسێ..

ڕژێم، بوودجەیەکی بێ شوماری، لەم بوارەدا، بەفیڕۆ داوە.. نەك هەر لەناوەوەی ولاّت، خەریکی پتەوکردن و فراوانکردنی ئەو دەزگایانە بووە، بەڵکو دەستی ئەو گەلەکۆمەکییەشی گەیشتۆتە تەواوی ولاّتانی عەرەبیو جیهانی.. بەدەیان پارت و ڕێکخراوی سیاسیو دەزگای ڕاگەیاندنی، لەولاّتانی عەرەبی قیت کردۆتەوە.. چەندان ڕۆشنبیرو نووسەرو ڕۆژنامەنووسی، بەپارە کڕیووە.. ئەو دەزگاو مینبەرانەش، دڵسۆزی خۆیان، بۆ ڕژێم نواندووەو لەبوارە جۆر بەجۆرەکاندا، بەشان و باڵی ڕژێمیان هەڵداوەو، سەدامیان بەتاقە شۆڕەسواری عەرەب و موجاهیدی ئیسلامی لەقەڵەم داوە. بۆیە دەبینین، چۆن ڕووەکێك کەئاوی لێ ببڕێ، زەرد هەڵدەگەڕێو وشك دەبێت، ئاواش بەڕوخانی سەدام لەدوای (٩ی نیسانی ٢٠٠٣)دا، زۆر لەو دەزگایانە، دەرگای دوکانەکانیان داخست و پایدۆزییان لێکرد.. هەر لەسەروبەندی ڕوخانی ڕژێمدا:

- سێ ڕۆژنامەی میسری لەکارکەوتن.
- حزبی بەعسی ئوردونی سەر بەسەدام، زێتر لەدە نووسینگەی خۆی داخست.
- مستەفا بەکری، سەرنووسەری ڕۆژنامەی (الأسبوع)ی میسری دەستگیرکرا.
- حزبی بەعسی سودانیو موریتانیو مەغریبی یاساغ کران و دەرگاکانیان داخران.
- (بەرەی ڕزگاریخوازی فەلەستینی!!) کەهیچ هەوڵێکی نەداوە لەپێناوی فەلەستینداو یەك مەتر دوجای ئەو خاکەشی ڕزگار نەکردووە، ئیفلاسی خۆی ڕاگەیاندو چالاکییەکانی خۆی تەزاند..

- بەڕێوەبەری کەناڵی (الجزيرة)ی قەتەری، دەستی لەکار کێشایەوەو (تۆفیق تەها)ی بێژەر، پۆستەکەی وەرگرت.

- پاش ئازادکردنی عێراق، بەهۆی دەستکەوتنی دەیان بەڵگەنامەی ڕەسمی دەزگاکانی ئەمن و ئیستخبارات، ڕاستییەکان ئاشکرا بوون و چەندان، کەسایەتی عەرەبیو جیهانی سەر بەڕژێم دەرچوون.. لە ٢٦/٤/٢٠٠٣دا، ڕۆژنامەی (دەیلی تەلەگراف)ی بەریتانی، چەند بەڵگەنامەیەکی بلاۆکردەوە، کە لەدائیرەی ئەمن و ئیستخباراتی عێراقی، دەستیان کەوتبوو... لەبەڵگەنامەکاندا هاتبوو: (جۆرج گالەوی)، ئەندام پەرلەمانی بەریتانی سەر بەپارتی کرێکارانی دەسەڵاتدار، بەکرێگیراوێکی سەدام بووەو پارەیەکی زۆری وەرگرتووە.. لەپێناو کۆکردنەوەی لایەنگیریو پاڵپشتی کردن لەو ڕژێمەدا، ساڵانە (٣٧٠) هەزار جونەیهی ئیستەرلینی وەرگرتووە.. (گالەوی)، پێش ئاشکرابوونی ئەو بەڵگەنامانەش، گومانی ئەوەی لێ دەکرا، چونکە چەندان جار، بەبیانووی یارمەتی کۆکردنەوەو کاری مرۆڤایەتییەوە، گەمارۆی شکاندووەو سەردانی عێراق و شەخسی سەدامی کردووە.

- هەفتەی ڕابردوو (کۆتایی مانگی ئەیلول)، مامۆستایەکی زانکۆی بەغدا، لەگفتوگۆیەکی تەلەفزیۆنیدا، بەڵگەنامەیەکی نیشاندا، کەتێیدا هاتبوو: (موخابەرات و وەزارەتی ڕاگەیاندنی عێراق، پارەیەکی زۆریان تەرخان کردووە، بۆ دامەزراندنی چەند کەناڵێکی ئاسمانی لەدوبەی، بەئاڕاستەی خزمەت کردنی ڕژێم و چەواشە کردنی ڕای گشتی..). ئەمانەو دەیان بەڵگەنامەی زیندووی تر، ئەوە دەسەلمێنن، کە لەداهاتوویەکی نزیکدا، گوێ بیستی ئیفلاس بوون و داخرانی دەیان پارت و ڕێکخراوو دەزگای ڕاگەیاندن، لەولاتانی مەغریب و جەزائیرو تونس و میسرو بەنگلادیش و ئەفریقیاو ئەمەریکای لاتین دەبین.

ڕژێم ئەوەندەی پارە لەم بـوارەدا بـەفیڕۆ داوە، لـە ٥٪ی ئـەو پارەیـەی لـەپێناو بوژاندنەوەو خۆشگوزەرانی خەڵکی عێراقـدا نەخـستۆتە کـار... کـاری سـەرەکیو لەپێشینەی ئەو ڕێکخراوو دەزگا ئەڵقە لەگوێیانەش، ڕێکخـستنی خۆپێـشاندان و کۆکردنەوەی لایەنگیری بووە بۆ سەدام... بەبیانووی گەمارۆی ئابووری سەر عێراق و (مردنی یەك ملیۆن و نیو منداڵ!!) فرمێسکی تیمساحانەیان هەڵڕشتووە.. ڕۆژنامە ڕوو زەردو کەناڵە ئاسمانییـەکان، بڵندگۆیـەکی ڕاسـتەقینەی ڕژێـم بووینـە. بۆیـە دەبینین، پاش ڕوخانی سـەدام، (تائێـستاشی لەگەڵـدا بێـت) هیـوای گەڕانـەوەی سەدامیان لەلا ماوەو درێژە بەم کارە چەواشەکارییانە دەدەن...

ڕژێم، هەفتەیەك پێش ڕوخانی (شەخسی سـەدام) خـۆی ڕایگەیانـد: (عێـراق ولاتێکی دەوڵەمەندەو ترسی قات و قڕیمان نییە.. خواردنی پێـنج مانگمـان بەسـەر خەڵکدا، دابەشکردووە.. پێویستیمان بەیارمەتی هیچ دەوڵـەت و لایـەنێك نییـە..) کەچی هەمان ڕۆژ، کەناڵە عەرەبییەکان، بۆ پێش گـرتن لەبـەرپاکردنی جـەنگ، کردیانە هەراو هۆریایەك، گوایە خواردن و ئاو نییەو خەڵکی لەبرسان دەمرن. ڕای گشتی شەقامە بێ خەبەرو لەگوێ گا نووستووەکانی عەرەبییان وەئاگا هێناو تەپڵی بەرگریکردنیان لێ دەدا... هەر تیرۆرستێك، بـۆ بـەرگری کـردن لەسـەدام، لەهـەر کوێیەك بووایە، دەیگەیشتنیو داخۆیان و پەیامەکانیان بلاو دەکردەوە...

کەناڵە عەرەبییەکان، بەتایبـەتیش (الجزیـرة، العربیـة، المنـار)، بـێ پـسانەوە لەجەنگی دژ بەگەلانی عێراق و لەسەنگەری پاشماوەکـانی سـەدام دان... ڕۆژانـە، بەبیانووی ڕای ئازاد داخۆیانی گروپە تێکدەرەکان (بەدەنگ و ڕەنگ) بلاودەکەنەوەو

هانی كاری تۆقاندن و توندو تیژیو جیاوازی مەزهەبیو ڕەگەزی دەدەن.. میوانداری بەعسیيە هەڵاتووەكانی وەك (د.موزەفەر ئەلعانیو محەمەد دوری) دەكەن... بۆ هەر ڕووداوو پێشهاتێك ئەوانە دێننە سەر تەلەفزیۆن... ڕاوو بۆچوونی عەرەبە شۆڤێنیەكان و، نووسەرو ڕۆژنامەنووسە بەكرێگیراوەكانی وەك: طلعت رميع- سەرنووسەری ڕۆژنامەی (الشعب)ی میسریو عەبدولباری عەتوان-ی سەرنووسەری ڕۆژنامەی (القدس العربي)ی لەندەنیو مستەفا بەكری سەرنووسەری ڕۆژنامەی (الأسبوع)ی میسریو هانی ئەلسوباعی- (مدير مركز المقريزي للدراسات التأريخية- لندن)، وەردەگرن...

ئەوانە، تاسەر ئێسقان، شۆڤێنیو بەكرێگیراون و چاویان ئەو هەموو گۆڕە بەكۆمەڵ و زیندانە ژێر زەمینیيانە نابینێت كەپاش ڕوخانی ئاغاكەیان، ئاشكرابوون، كە بەپێی دوا سەرژمێری دەزگاكانی ڕاگەیاندن گەیشتۆتە (١٧٦) گۆڕی بەكۆمەڵ.. ئەوانە، هەر سوورن لەسەر لێدانەوەی قەوانە سواوەكانیان و بانگەشەكردن بۆ گەڕانەوەی سەدام و بەرگریكردنی عێراقییەكان و ڕاپەڕینی نەتەوەی عەرەب و تەفرو توناكردنی هێزە هاوپەیمانەكان لەعێراقدا.. ناوە ناوە، كاسێتە تۆماركراوەكانی سەدام و بن لادن بڵاو دەكەنەوەو لەسەریشی دەنووسن: (تايبەت بە الجزيرة يان العربية)... (عەبدولباری عەتوان)یش كە لەكوردستان و عێراقدا بەعەبدولباری دۆلار بەناو بانگە، بەین نا بەینێك، نامەیەكی سەدام بڵاو دەكاتەوە... ئەو دەزگایانە، كارە تێكدەرەكانی تاقمە تیرۆریستەكانی پاشماوەی بەعس و گروپە عەرەبییەكان، ئیبراز دەكەن.. نموونەی:

- تەقاندنەوەی بۆڕی ئاوی بەغدا، كەزێتر لە ٣٠٠ هەزار كەسی بێ ئاو كرد.

- تەقاندنەوەی بۆڕیە نەوتییەکان، کەسامانی میللەتن.
- سووتاندنی کۆگای پڕ لەخواردەمەنیو کەل و پەلی بیناکردن و ئاوەدانکردنەوە.
- تیرۆرکردنی، کەسایەتی ناسراوی عێراقی (عبدالمجید الخوئي) لەنەجەف..
- تەقاندنەوەی باڵیۆزخانەی ئوردن لەبەغدا..
- تەقاندنەوەی بارەگای (UN) لەبەغدا و کوشتنی (سیرجی دیمیلۆ)ی ڕێکخەری بارەگاکە لە ١٩/٨/٢٠٠٣دا.
- تیرۆرکردنی (محەمەد باقر ئەلحەکیم) و ٨٢ کەسی تر لەکاتی دەرچوونیان لەنوێژی هەینی لەیەکێك لەمزگەوتەکانی نەجەف لە ٢٩/٨/٢٠٠٣دا..

ئەمانەو سەدان کاری تیرۆریستانە ئیبراز دەکەن و گیانی بەرگریو ئیسلامیو نەتەوەیی بەبالآیان دا دەبڕن.. ڕۆژێك لەڕۆژان، دیووە باشەکانی دوای ڕوخانی ڕژێمیان پیشان نەداوە.. ڕۆژێك نەیانگوتووە، پێش نەمانی ڕژێم، ئەو هەموو گۆڤارو ڕۆژنامە ئازادە لەسەر شەقامەکانی عێراقدا نەبینراون؟! ئەو هەموو مۆبایل و سەتەلایتانە لەپای چی گەیشتنە عێراق و چاوی خەڵکیان کردەوە؟! ڕۆژێك لەخۆیان نەپرسی، لەسەردەمی سەدامدا، ئێمە تەنها یەك پەیامنێرمان لەعێراقدا هەبووەو ئەویش لەژێر کۆنترۆڵی (محەمەد سەعید سەحاف)دا بووە... کەچی ئێستاکە لەهەموو شارو شارۆچکەیەکی عێراقدا، پەیامنێری تایبەتمان هەیەو بەکەیفی خۆی دەدوێت؟! ئێمە لەسەردەمی سەدامدا، هیچ خۆپێشاندان و نارەزاییەکمان، لەشەقامەکانی عێراقدا نەدیت، کەچی پاش ڕوخانی، چەندان، گرووپ و پارت و کۆمەڵە، لەپێناوی ئامانج و مەبەستی جیا جیادا، خۆنیشاندەدەن و نارەزایی دەردەبڕن، کار گەیشتۆتە ئەو ڕادەیەی کەدەیان کەس لەپاشماوەی بەعسییەکان، بەئاشکرا ڕەسمی سەدام بەرز

دەکەنەوەو سلۆدان بۆ گەڕانەوەی لێ دەدەن؟! ئەگەر ئەوانە، سەرەتای دەرکەوتنی دیموکراسیو ئازادی ڕادەبڕین نەبێت، دەبێ چ ناوێکی تری هەبێت؟!

لەکاتێکدا، کەبەشی هەرە زۆری گەلانی عێراق بەڕوخانی ئەو ڕژێمە دڵشادو سەرفراز بوون[1]، کەچی ئەوان بەردەوامن لەسەر ڕێبازە چەواشەکارەکانیان و، بەتەنگ داواکاریو داپین کردنی بەرژەوەندییەکانی، گەلانی عێراق نایەن... هەر خەریکی دۆزینەوەی کەم و کوڕیو لاسەنگیەکانن.. دڵنیام، گەلانی عێراق بەدەهۆڵو زوڕنای ئەوان هەڵناپەڕن، جگە لەچەند شەقامێکی عەرەبی نەبێت، ئەوانیش چاکتر وایە دەردی خۆیان تیمار بکەن ئەوجا دەرمان بۆ عێراقییەکان بدۆزنەوە...

١-ڕۆژی ٣٠/٧/٢٠٠٣، کەناڵی (ANN)ی عەرەبی لەگۆشەی (پرسیاری ئەمڕۆ)دا، لەڕاپرسیەکدا، (ئایا ئێوە، بەڕوخانی ڕژێم خۆشحاڵ و ڕازین؟). لە ٧٦٪ی دەنگەکان بە بەڵێ وەڵامیان دابۆوە.. ئەوە لەکاتێکدا، کە بەشێکی کەمی عێراقییەکان بەشداری ئەو ڕاپرسیەیان کردووە، بەهۆی نەبوونی هۆکارەکانی ڕاگەیاندن لەتەفۆن و فاکس و ئەنتەرنێتەوە.. دەنا گومانم نییە، کە ئەنجامەکە زۆر لەوە بەرزتر دەبوو....